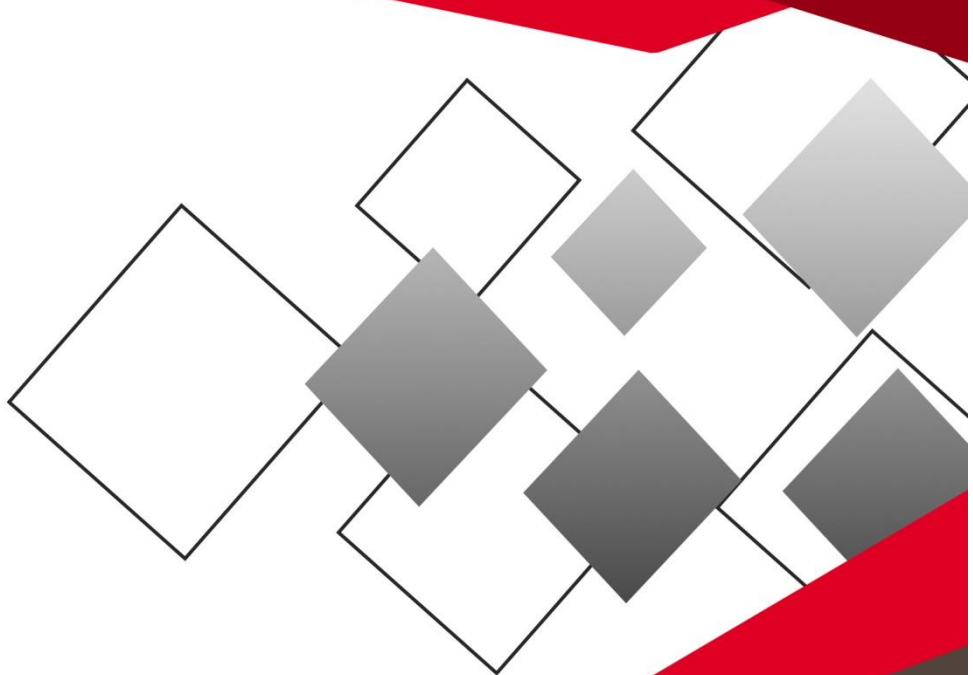

กรมอนามัย
สำนักทันตสาธารณสุข

คู่มือแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

สำนักทันตสาธารณสุข
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

คู่มือแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

ที่ปรึกษา

1. ทันตแพทย์หญิงปิยะดา ประเสริฐสม	ผู้อำนวยการสำนักทันตสาธารณสุข
2. นางอมราภรณ์ สุพรรณวิวัฒน์	หัวหน้ากลุ่มบริหารยุทธศาสตร์
3. ทันตแพทย์หญิงวรางคณา เวชวิธี	หัวหน้ากลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยทำงานและผู้สูงอายุ
4. ทันตแพทย์หญิงเพ็ญแข ลาภยิ่ง	หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบทันตสาธารณสุข
5. ทันตแพทย์หญิงกรกมล นิยมศิลป์	หัวหน้ากลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยและวัยเรียน
6. ทันตแพทย์หญิงนนทินี ตั้งเจริญดี	หัวหน้ากลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยรุ่นและปัจจัยเสี่ยง
7. นางสุภาวดี พรหมมา	หัวหน้ากลุ่มสนับสนุนวิชาการและการวิจัย
8. นางอัญชลี เทียงธรรม	หัวหน้ากลุ่มอำนวยการ

คณะผู้จัดทำ

1. กลุ่มบริหารยุทธศาสตร์
2. กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยและวัยเรียน
3. กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยรุ่นและปัจจัยเสี่ยง
4. กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยทำงานและผู้สูงอายุ
5. กลุ่มพัฒนาระบบทันตสาธารณสุข
6. กลุ่มสนับสนุนวิชาการและการวิจัย

เรียบเรียงเอกสารและจัดทำรูปเล่ม

1. นางสุพัตรา อภิสุนทรางกูร	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
2. นางสาวณัฏชา เปรมประยูร	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
3. นางสาวรัตนภรณ์ มั่นคง	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
4. นางสาวปาริชาติ นาควารี	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ
5. นางสาวมัทจรินทร์ สุระสังข์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

จัดทำโดย กลุ่มบริหารยุทธศาสตร์ สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2562

จำนวน 300 เล่ม

สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

<http://dental2.anamai.moph.go.th>

เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ชี้แจงแนวทางการดำเนินงานทันตสุขภาพ ภาพรวม ปี 2563

วันที่ 15 - 17 ตุลาคม 2562 ณ โรงแรมทีเค พาเลส กรุงเทพฯ

<https://bit.ly/2pehb7p>

คำนำ

สุขภาพช่องปากจัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสุขภาพพึงประสงค์ ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้สุขภาพ และคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะปากคือประตูสู่สุขภาพ ปัญหาสุขภาพช่องปากจะส่งผลกระทบต่อระบบอื่นๆของร่างกาย ดังนั้น เราจึงจำเป็นต้องดูแลสุขภาพในช่องปากให้สมบูรณ์ ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดการดูแลสุขภาพช่องปาก จะต้องดูแลสุขภาพช่องปากให้ดีตั้งแต่แรกเริ่มและคงสภาพที่ดีไว้ ให้ความสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการสร้างความรอบรู้ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากจนส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง ซึ่งดีกว่าการรักษา เพราะกระทำในสภาพปกติ ไม่ก่อให้เกิดความเจ็บปวด ไม่ต้องทนทุกข์ทรมานในการปวดฟัน ไม่ต้องยุ่งยาก ไม่เสียเวลา ไม่ต้องเสียเงินในการรักษา และที่สำคัญคือไม่ต้องสูญเสียฟัน การดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคของสำนักทันตสาธารณสุข ดำเนินตามแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี ของประเทศด้านสาธารณสุข วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์กรมอนามัย โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของสำนักทันตสาธารณสุขคือ การเป็นองค์กรหลักในงานทันตสาธารณสุขของประเทศเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อสุขภาพช่องปากที่ดีทุกช่วงวัยของชีวิต มีกลยุทธ์หลักการดำเนินงานคือเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้เป็นมืออาชีพและทันต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างความตระหนักเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบงานให้ได้มาตรฐานและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์องค์กร ตลอดจนพัฒนากระบวนการ กำหนดและบริหารนโยบายสาธารณะ เพื่อการพัฒนาทันตสุขภาพของประเทศ ทั้งนี้ ได้แบ่งการพัฒนาเป็นกลุ่มวัย ดูแลตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์จนถึงวัยสูงอายุ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 นี้ กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้เพิ่มรายการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก ที่จ่ายตามรายการบริการ (fee schedule) ในหญิงตั้งครรภ์และเด็กวัยเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มการเข้าถึงและความครอบคลุมบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากสำหรับหญิงตั้งครรภ์และเด็กวัยเรียนทุกสิทธิ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการจัดระบบสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากให้แก่หญิงตั้งครรภ์และเด็กวัยเรียนจะเป็นการวางรากฐานสำคัญสำหรับการมีสุขภาพช่องปากที่ดีส่งผลถึงสุขภาพช่องปากในช่วงวัยต่อไปของชีวิต

สำนักทันตสาธารณสุข จึงได้จัดทำเอกสารชี้แจงแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ปรากฏตามเอกสารแนวทางการดำเนินงานเล่มนี้ เพื่อให้ทันตบุคลากรในพื้นที่ได้มีกรอบการดำเนินงาน เพื่อให้เครือข่ายพื้นที่ร่วมมือกันขับเคลื่อนการดำเนินงานทันตสาธารณสุขสู่เป้าหมายความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลการพัฒนาทันตสุขภาพของประชาชนให้มีสุขภาพช่องปากดีตลอดช่วงวัยของชีวิตต่อไป

ตุลาคม 2562

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	3
แนวทางการดำเนินงานทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยและวัยรุ่น	5
แนวทางการดำเนินงานทันตสุขภาพวัยรุ่นและปัจจัยเสี่ยง	20
แนวทางการดำเนินงานทันตสุขภาพวัยทำงานและผู้สูงอายุ	39
แนวทางการดำเนินงานพัฒนาระบบทันตสาธารณสุข	46
แนวทางการดำเนินงานสนับสนุนวิชาการและการวิจัย	52
ภาคผนวก	
แบบสรุปผลการสำรวจระดับจังหวัด (ท02)	57

แนวทางการดำเนินงานทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยและวัยรุ่น

แนวทางการดำเนินงานทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยและวัยเรียน

1. กลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย

ยุทธศาสตร์ : ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมสุขภาพ 4 กลุ่มวัย

เป้าประสงค์ (Goal)

1. ตั้งครรภ์คุณภาพลูกเกิดรอดแม่ปลอดภัย
2. เด็ก 0-5 ปี มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย

หญิงตั้งครรภ์ (คลินิก ANC)

มาตรการ

“ คัดกรอง ตรวจ ฝึกทักษะ ความรู้ บริการ ”

- หญิงตั้งครรภ์ควรได้รับการคัดกรองสุขภาพช่องปาก (screening) โดยบุคลากรสาธารณสุข
- หญิงตั้งครรภ์ทุกคน (ฝากครรภ์ในสถานบริการรัฐและเอกชน) ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก โดยทันตบุคลากร อย่างน้อย 1 ครั้ง
 - เพื่อทราบสถานะช่องปากตนเอง
- หญิงตั้งครรภ์ได้รับการฝึกทักษะแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติ การใช้ไหมขัดฟัน และย้อมสีฟัน
- หญิงตั้งครรภ์ได้รับบริการทันตกรรมเร่งด่วนและตามความจำเป็นในทุกช่วงอายุครรภ์

✱ รณรงค์ ให้หญิงตั้งครรภ์ทุกคน มารับบริการตรวจสุขภาพช่องปาก ***

บูรณาการงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ผ่าน

- มาตรฐาน ANC คุณภาพ/สมุดสีชมพู
- มหัศจรรย์ 1000 วันแรกของชีวิต
- Fee Schedule หญิงตั้งครรภ์

เด็ก 0-5 ปี

คลินิก WCC

มาตรการ

1. เฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาฟันผุในเด็ก

- 1.1 ตรวจช่องปากและประเมินความเสี่ยงต่อฟันผุโดยทันตบุคลากร และผู้ปกครอง
- 1.2 ทาฟลูออไรด์วาร์นิช ในเด็กกลุ่มเสี่ยง
- 1.3 อุดฟัน ในเด็กที่ฟันผุเป็นรู

2. สร้างเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก

- 2.1 แปรงฟันให้เด็กด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ วันละ 2 ครั้ง
- 2.2 กินอาหารที่มีประโยชน์ไม่ทำให้ฟันผุ

⇒ บริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในคลินิก

- เด็ก

- ได้รับการตรวจช่องปาก เพื่อประเมินความเสี่ยงต่อฟันผุ (ได้แก่ มีคราบจุลินทรีย์ ฟันผุระยะแรกเป็นรอยขาวขุ่น ฟันผุเป็นรู พฤติกรรมบริโภคไม่เหมาะสม) เมื่ออายุ 6 9 12 18 24 30 และ 36 เดือน หรือทุก 6 เดือน
- เด็กที่มีความเสี่ยงต่อฟันผุ ได้รับการทาฟลูออไรด์วาร์นิชป้องกันฟันผุ และเด็กที่มีฟันผุเป็นรู ได้รับการส่งรักษาต่อโดยทันตบุคลากร

- ผู้ปกครอง

- ได้รับคำแนะนำเรื่อง การดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก และพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสม
- ได้รับการฝึกทักษะแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติ การตรวจฟันเด็กด้วยตนเอง
- แปรงฟันให้เด็กด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง
- ตรวจฟันเด็กเดือนละครั้ง และพามาตามนัดทุกครั้ง ถ้าพบฟันผุระยะแรก ควรแจ้งทันตบุคลากรเพื่อทาฟลูออไรด์วาร์นิช

⇒ บูรณาการงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ผ่าน

- เนื้อหาใน คู่มือโรงเรียนพ่อแม่/สมุดสีชมพู
- การจัดทำหลักสูตรและคู่มือวิทยากรนักรส่งเสริมพัฒนาการเด็กระดับเขต

ศพด./ชั้นอนุบาล รร.ประถมฯ

มาตรการ

ประเด็น	ศพด.	อนุบาล
กลุ่มเป้าหมาย	เด็กอายุ 2-3 ปี	เด็กอายุ 4-5 ปี
สถานที่	สังกัด ท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) ส่วนใหญ่	สังกัด สพฐ. (ส่วนใหญ่)
กิจกรรม	1. จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก ➢ จัดกิจกรรมแปรงฟันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ หลังอาหารกลางวันทุกวัน ใช้แปรงสีฟันที่มีคุณภาพตามมาตรฐานกรมอนามัย ➢ ผู้ดูแลเด็กควรตรวจความสะอาดฟันเด็กหลังแปรงฟัน ➢ จัดอาหารว่างที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและไม่ทำให้ฟันผุ เช่น ผลไม้ หรือ ขนมที่ทำจากผลไม้ หรือธัญพืช ➢ รณรงค์ให้ผู้ปกครอง ฝึกเด็กดื่มนมรสจืด / เลิกดื่มนมจากขวด และฝึกการบริโภคที่เหมาะสม 2. การเฝ้าระวังฟันผุ ➢ ตรวจฟันเด็ก โดยทันตบุคลากร ภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อประเมินความเสี่ยงต่อฟันผุ ➢ ทาฟลูออไรด์วาร์นิชในรายที่มีความเสี่ยงเกิดฟันผุ (ศพด.) ➢ เคลือบหลุมร่องฟันแท้ ป้องกันฟันแท้ผุ (ชั้นอนุบาล) ➢ ส่งต่อเพื่ออุดฟันในรายที่ฟันผุเป็นรู	

ประเด็น	ศพด.	อนุปาล
การประเมิน	อิง มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ -status ฟันน้ำนม/ ความสะอาดฟัน -ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง: ร้อยละเด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันน้ำนม (แหล่งข้อมูลจาก HDC และ National Survey)	อิง....แนวทางโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพ Status มีฟันแท้ซี่แรก (ผู้/ไม่ผู้)/ ความสะอาดฟัน ตัวชี้วัดที่มี : ร้อยละเด็กอายุ 5 ปี ปราศจากฟันน้ำนม (จาก National Survey)

บูรณาการงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ผ่าน

- มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ
- คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ขยายอายุ 5-6 ปี Surveillance (ข้อ 134 เด็กอายุ 5 ปี 7 เดือน-6 ปี แปร่งฟันได้ทั่วทั้ง ปาก (PS: personal and social))

ชุมชน

มาตรการ จัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็ก

- -มีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ รณรงค์
ผู้ปกครอง - ตรวจฟันเด็ก แปร่งฟันให้เด็ก ฝึกวินัยการกิน
ร้านค้า - จำหน่าย ขนม เครื่องดื่มที่มีประโยชน์ และไม่ทำให้ฟันผุ
- มีแปรงสีฟัน ยาสีฟันที่มีคุณภาพจำหน่ายที่ร้านค้า ในชุมชน
- การเฝ้าระวังฟันผุในเด็กปฐมวัย ของชุมชน โดย อสม. และเครือข่ายสุขภาพของชุมชน
- ให้ความรู้ เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก และการบริโภคที่เหมาะสม ผ่านเสียงตามสายหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน
- นโยบายสาธารณะ เช่น งานบุญปลอดน้ำอัดลม ไม่แจกลูกอม ขนมกรุบกรอบ เป็นรางวัลให้เด็กในงานรื่นเริงต่างๆ

สรุปกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย/เป้าหมาย	กิจกรรม	การติดตาม
หญิงก่อนท้อง (เตรียมตัวก่อนท้อง)	-รณรงค์ -แปรงฟัน 222 -ตรวจฟันทุก 6 เดือน	HDC
หญิงตั้งครรภ์ (มีสุขภาพช่องปากดี สุขภาพดีทั้งแม่และลูก)	-รณรงค์ ตรวจฟัน/รับบริการทันตกรรม “ท้องนี้ คุณแม่พบหมอฟันหรือยัง” -ให้บริการส่งเสริมทันตสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ (ตรวจ+ฝึก ทักษะแปรงฟัน แบบลงมือปฏิบัติ+scaling+บริการทัน ตกรรมตามความจำเป็น)	HDC E claim

กลุ่มเป้าหมาย/เป้าหมาย	กิจกรรม	การติดตาม
	⇨ Fee schedule -พัฒนาศักยภาพ (บูรณาการ) นวก.ส่งเสริมฯ แม่และเด็ก ทันตบุคลากร / อสม.	
หญิงหลังคลอด (ดูแลสุขภาพช่องปาก ตนเอง และลูก)	-เยี่ยมหลังคลอด / คลินิกนมแม่ (แนะนำทำความ สะอาดช่องปากเด็ก) รพ. / บ้าน	
เด็ก 0 - 2 ปี ที่ WCC -ผู้ปกครองแปรงฟันให้ เด็ก+ตรวจความสะอาดฟัน -	-รณรงค์ “ลูกรักฟันดี เริ่มที่ชี้แรก” แจกแปรงสีฟันอันแรก/ฝึกทักษะแปรงฟัน -บริการ ⇨ ตรวจสุขภาพช่องปาก+สอนผู้ปกครองแปรงฟันเด็ก แบบลงมือปฏิบัติ ⇨ ทา FV ในกลุ่มเสี่ยง ⇨ บริการทันตกรรม -พัฒนาศักยภาพ (ทักษะตรวจความสะอาดฟัน + แปรง ฟันเด็ก) แก่ บุคลากรสาธารณสุข อสม. ปี 62 สนับสนุนตุ๊กตาสอนแปรงฟัน คอ.ละ 2 ตัว ปี 63 ของบฯ สนับสนุนตุ๊กตาสอนแปรงฟัน สสจ.ละ 2 ตัว	HDC
เด็กปฐมวัย ที่ ศพด./ อนุบาล (ได้รับกิจกรรมส่งเสริม และเฝ้าระวังฟันผุ)	-พัฒนาศักยภาพการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย แก่ ผดด. -สนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก (แปรงฟัน หลังอาหารกลางวัน) -ตรวจสุขภาพช่องปาก -ทา FV ในกลุ่มเสี่ยง/SMART/ SDF (silver diamine fluoride) -ส่งต่อเพื่อรับบริการทันตกรรม	HDC
ชุมชน (HL เรื่องสุขภาพช่องปาก หญิงตั้งครรภ์ และเด็กปฐมวัย)	-รณรงค์ “ท้องนี้คุณแม่ พบหมอฟัน หรือยัง” “ลูกรักฟันดี เริ่มที่ชี้แรก” -อสม. เชี่ยวชาญด้านทันตสาธารณสุข	

โครงการ ปีงบประมาณ 2563

โครงการมหัศจรรย์ 1,000 วันแรกของชีวิต เพื่อลูกรักฟันดีเริ่มที่ซี่แรก ปี 2563

1. ประเมินผลการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากหญิงตั้งครรภ์ (Fee schedule)

- 1.1 ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาแนวทางการประเมินการเข้าถึงบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์
- 1.2 ประชุมชี้แจงแนวทางการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก
- 1.3 ติดตามประเมินผลการเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากหญิงตั้งครรภ์
- 1.4 ประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปการประเมินผลการเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากหญิงตั้งครรภ์

2. พัฒนางานส่งเสริมสุขภาพช่องปากแม่และเด็กปฐมวัย

ประชุมพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพช่องปากแม่และเด็กปฐมวัย (ระบบติดตามตัวชีวิต / คู่มือการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์สำหรับทันตบุคลากร/ความรู้และเครื่องมือการดูแลสุขภาพช่องปากแม่และเด็ก โดย อสม. (หมอครอบครัว))

3. สื่อ ความรู้ สุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ และเด็กปฐมวัย

- 3.1 จัดทำคู่มือการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์สำหรับทันตบุคลากร
- 3.2 ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ สุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ และเด็กปฐมวัย
- 3.3 สนับสนุนสื่อตุ๊กตาสอนแปรงฟันให้จังหวัด
- 3.4 พัฒนาต้นแบบนวัตกรรมตุ๊กตาสอนแปรงฟัน

4. นิเทศติดตามงานส่งเสริมทันตสุขภาพ

บทบาทหน้าที่ศูนย์อนามัยและจังหวัด

	การเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากหญิงตั้งครรภ์	พัฒนางานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย/ศพด.	อสม.สาขาทันตสุขภาพ
ระดับศูนย์อนามัย	1) ประสานงาน เพื่อกำกับติดตามและประเมินผลตามตัวชีวิตเป้าหมายในจังหวัดที่รับผิดชอบ 2) ประเมินผลกิจกรรมการดำเนินงานในพื้นที่ รอบ 6 และ 12 เดือน และเสนอแนะการพัฒนาการดำเนินงานต่อพื้นที่ 3) สรุปภาพรวมของศูนย์ และสรุปปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการดำเนินงานให้กับพื้นที่ และส่วนกลาง	1) ร่วมพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย/ศพด. - ระบบติดตามตัวชีวิตงานส่งเสริมทันตสุขภาพมารดาและเด็กปฐมวัย - ร่วมจัดทำเนื้อหาคู่มือการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ สำหรับทันตบุคลากร 2) ส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ การดูแลสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย 3) กระตุ้นให้มีการรณรงค์การดำเนินงานโครงการมหัศจรรย์ 1,000 วัน เพื่อลูกรักฟันดี เริ่มที่ซี่แรก 4) กำกับติดตามการดำเนินงานในพื้นที่	1) สนับสนุน การดำเนินงานอสม. สาขาทันตสุขภาพ 2) กำกับ ติดตาม นิเทศ การดำเนินงานในพื้นที่ 3) ดำเนินงานบูรณาการร่วมกับงานสุขภาพภาคประชาชน 4) สนับสนุนวิชาการ / ร่วมพัฒนาความรู้และเครื่องมือการดูแลสุขภาพช่องปากแม่และเด็กโดย อสม.(หมอครอบครัว) ร่วมกับส่วนกลาง

	การเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากหญิงตั้งครรภ์	พัฒนางานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย/ศพด.	อสม.สาขาทันตสุขภาพ
แนวทางการดำเนินงานระดับจังหวัด	1) มีแผนการจัดบริการระดับจังหวัด 2) มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ 3) มีข้อมูลในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินกิจกรรม	1) ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย/ศพด.ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ 2) สนับสนุนและกระจายสื่อให้พื้นที่ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของทันตบุคลากร 3) บูรณาการกับกลุ่มคลัสเตอร์สตรีและเด็กปฐมวัย ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 4) สนับสนุนให้โรงพยาบาลชุมชน/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และภาคีเครือข่าย ร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานมหัศจรรย์ 1,000 วัน เพื่อลูกรักฟันดี เริ่มที่ชี้แรก	1) สนับสนุน ผลักดันให้มีการดำเนินงานอสม.สาขาทันตสุขภาพในพื้นที่ 2) กำกับ ติดตาม นิเทศ การดำเนินงานในพื้นที่ 3) ดำเนินงานบูรณาการร่วมกับงานสุขภาพภาคประชาชน 4) สนับสนุนวิชาการ และการพัฒนาศักยภาพของ อสม. 5) ร่วมพัฒนาความรู้และเครื่องมือการดูแลสุขภาพช่องปากแม่และเด็กโดย อสม.(หมอครอบครัว) ร่วมกับส่วนกลาง

ผู้ประสานงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	E-mail
นางกรกมล นิยมศิลป์	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ (หัวหน้ากลุ่ม)	02-590-4204	kornkamol.n@anamai.mail.go.th
นางสาวสุวรรณา เอื้ออรรถการุณ	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	083-048-3131	suwanna.dt@gmail.com
นางสาวพัชรพรรณ สุขุมาลินท์	ทันตแพทย์ชำนาญการ	092-464-6251	sukhumalindp@gmail.com
นางสาวเขมณัฏฐ์ เชื้อชัยทัศน์	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ	095-119-6226	kcmanat48@gmail.com
นางสาวเดือนเพ็ญ สาคร	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ	084-649-5249	fullmoon507@gmail.com
นางสาวณภัทร จงธรานันท์	เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขปฏิบัติงาน	095-946-2663	ning4962@gmail.com

ข้อมูลเพิ่มเติมโทร 0-2590-4208

2. กลุ่มเด็กวัยเรียน

ยุทธศาสตร์ : ส่งเสริมสุขภาพ 4 กลุ่มวัย

ตัวชี้วัดยุทธศาสตร์ : ร้อยละ 70 ของเด็ก 12 ปี ปราศจากฟันผุ (caries free) (หรือเพิ่มจากปีที่ผ่านมา 1%)

สถานการณ์สุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน

สถานการณ์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก พฤติกรรมสุขภาพช่องปากที่พึงประสงค์ และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพช่องปากที่ดี

ผลการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบงานอนามัยโรงเรียนที่มีคุณภาพปี 2560-2561 เก็บข้อมูลเด็กนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับ ทอง เงิน ทองแดง และเพชร ครอบคลุมโรงเรียนขนาด เล็ก กลาง ใหญ่ ในพื้นที่ 100 ตำบลต้นแบบ จาก 34 จังหวัด โดยเป็นตัวแทนระดับเขตสุขภาพ ผลการสัมภาษณ์เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 พบว่ามีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับดีร้อยละ 43.1 มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์รวม 3 ด้าน (โภชนาการ สุขภาพช่องปาก และออกกำลังกาย) ร้อยละ 22.2 โดยมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ด้านการไม่บริโภคอาหารที่เสี่ยงต่อโรคฟันผุเพียงร้อยละ 26.5 และด้านการแปรงฟัน 22.2 ร้อยละ 42.2 ตามลำดับ ด้านการมีข้อมูลสุขภาพประจำตัวเด็กนักเรียน พบว่าเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีข้อมูลด้านสุขภาพช่องปากร้อยละ 77.6 ซึ่งข้อมูลสุขภาพช่องปากนักเรียนมีไม่ครอบคลุมและไม่ครบทุกคน จากการสังเกต การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพช่องปากพบว่าโรงเรียนส่วนมากยังมีการขายอาหารและเครื่องดื่มที่เสี่ยงต่อการทำให้เกิดโรคฟันผุ ได้แก่ ขนมขบเคี้ยว น้ำหวานและไอศกรีม ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรพบว่ามีความต้องการพัฒนาศักยภาพครูอนามัยที่ได้รับมอบหมายงานใหม่ให้มีความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ซึ่งมีความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสุขภาพช่องปากเด็กนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน พบว่าโรงเรียนยังต้องการคู่มือ/แนวทางการดำเนินงานงานอนามัยโรงเรียนที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้กับทุกโรงเรียนในการดำเนินงานงานอนามัยโรงเรียน รวมถึงการกำกับติดตามและประเมินผลแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น โรงเรียน หน่วยงานสาธารณสุข ชุมชน และ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

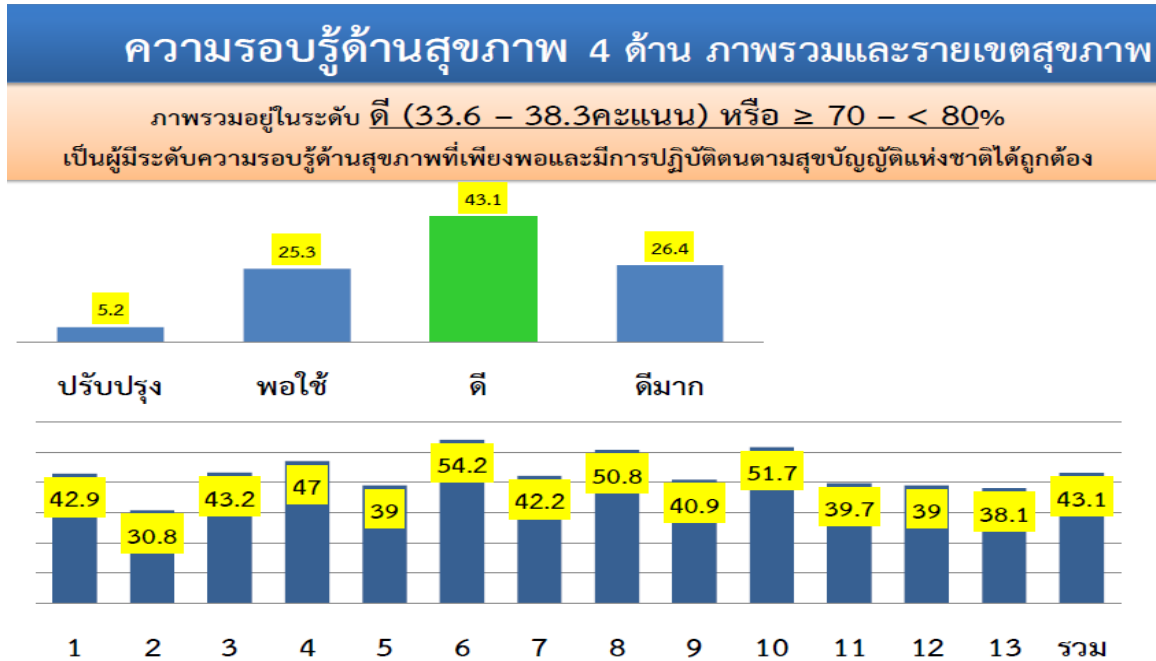
ข้อมูลเพิ่มเติมรายงานผลการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบงานอนามัยโรงเรียนที่มีคุณภาพแยกเขตสุขภาพ

Link: <https://www.dropbox.com/sh/10kyncq3gtzf6r2/AABWYukof37WcAeMiUzJPT-Ka?dl=0>

QR code:

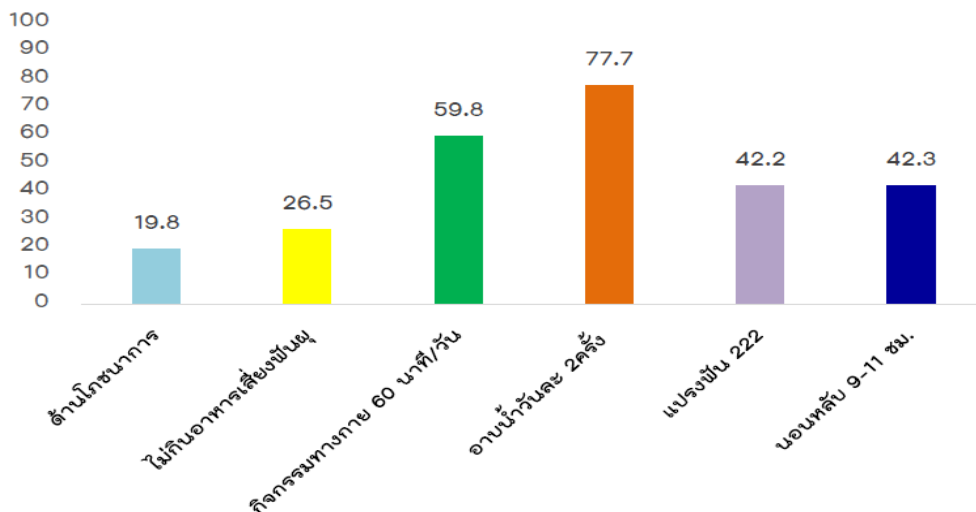

ความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4 ด้าน (ด้านความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ ด้านการจัดการเงื่อนไขทางสุขภาพของตนเองและ ด้านการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องและบอกต่อ) ในเด็กวัยเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

พฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เด็ก ป. 4-6

แหล่งข้อมูล: รายงานผลการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบงานอนามัยโรงเรียนที่มีคุณภาพ (2560-2561) กลุ่มวัยเรียน กรมอนามัย

สถานะสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียนและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

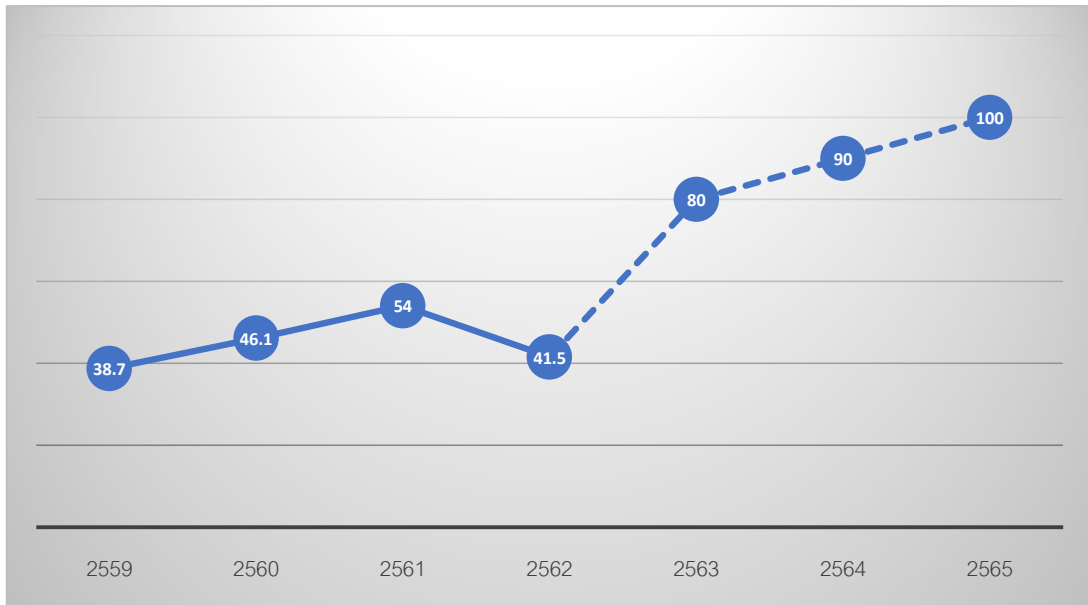
ปัญหาสุขภาพช่องปากของเด็กวัยเรียนที่พบบ่อยคือโรคฟันผุ จากรายงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงกลุ่มเด็กวัยเรียน ปี 2561 พบว่าความชุกของโรคฟันผุของเด็กกลุ่มวัยเรียนอายุ 12 ปี ร้อยละ 48.7 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพสะอาดในช่องปาก เด็กแปรงฟัน 222 ร้อยละ 46.0 เด็กแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ที่โรงเรียนทุกวันร้อยละ 50.8 ซึ่งน้อยกว่า 2 ปีที่ผ่านมา เด็กแปรงฟันก่อนนอนทุกวันร้อยละ 78.8 กินขนม/เครื่องดื่ม/ลูกอมระหว่างมื้อ ร้อยละ 76.2 ดื่มน้ำหวาน และน้ำอัดลม 4-7 วัน/สัปดาห์ ร้อยละ 22.9 และ ร้อยละ 19.8 ตามลำดับ

กลุ่มเด็กวัยเรียน	ผลสำรวจปี		
	2561	2560	2559
จำนวนจังหวัด	36	31	53
เด็กปราศจากโรคฟันผุ	51.3	52.6	50.5
ค่าเฉลี่ยฟันผุดูดอน		1.2	
เด็กไม่มีฟันผุ (cavity free)	71.3	66.3	51.7
เด็กมีสถานะฟันตกกระ	3.2	6.9	
เด็กมีสถานะเหงือกอักเสบ	18.1	24.3	29.8
เด็กกินขนม/เครื่องดื่ม/ลูกอมระหว่างมื้อ	76.2	60.6	65.7
เฉลี่ยครั้ง/วันที่เด็กกินขนม/เครื่องดื่ม/ลูกอมระหว่างมื้อ	5.6	1.2	
เด็กที่ไม่ดื่มน้ำหวาน	39.2		
เด็กที่ดื่มน้ำหวาน 4-7 วัน/สัปดาห์	22.9	41.2	43.7
เฉลี่ยครั้ง/วันที่เด็กดื่มน้ำหวาน	3.7		
เด็กที่ไม่ดื่มน้ำอัดลม	43.1		
เด็กที่ดื่มน้ำอัดลม 4-7 วัน/สัปดาห์	19.8	38.8	35.7
เฉลี่ยครั้ง/วันที่เด็กดื่มน้ำอัดลม	3.7		
เด็กที่ไม่กินขนม	19.5		
เฉลี่ยครั้ง/วันที่เด็กกินขนม	1.6	1.5	
เฉลี่ยเม็ด/วันที่กินลูกอมหมากฝรั่งเยลลี่	1.6	1.2	
เด็กกินขนม 1-2 ครั้ง/วัน	57.2		
เด็กแปรงฟัน 222	46.0		
เด็กแปรงฟันก่อนนอนทุกวัน	*78.8	75.4	77.6
เด็กแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ที่โรงเรียนทุกวัน	*50.8	70.9	71.5
เด็กกินระหว่างมื้อ	*65.1		

* มีบางจังหวัดที่ยังคงใช้แบบเดิม

แหล่งข้อมูล: รายงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงกลุ่มเด็กวัยเรียน (ท 02) ปี 2561

สถานการณ์เด็ก 6-12 ปี ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากปี 2559-2562
และการคาดการณ์ ปี 2563-2565

ที่มา : ระบบรายงาน HDC ณ วันที่ 17 สิงหาคม 2562

กรอบแนวคิดการดำเนินกิจกรรมปี 2563

โครงการกลุ่มเด็กวัยเรียนปี 2563

โครงการที่ 1

ชื่อโครงการ : ประเมินผลการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากหญิงตั้งครรภ์และ เด็กวัยเรียน

4- 12 ปี เป็นการจำเพาะ

ยุทธศาสตร์ : ส่งเสริมสุขภาพ 4 กลุ่มวัย

ตัวชี้วัดยุทธศาสตร์ : ร้อยละ 70 ของเด็ก 12 ปี ปราศจากฟันผุ (caries free) (หรือเพิ่มจากปีที่ผ่านมา 1%)

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อประเมินผลการเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากในหญิงตั้งครรภ์และ เด็กวัยเรียน 4- 12 ปี
2. เพื่อประเมินสถานการณ์โรคฟันผุในเด็กวัยเรียน 4- 12 ปี

กิจกรรมสำคัญ (สำนักทันตสาธารณสุข)

1. ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาแนวทางการประเมินการเข้าถึงบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ เด็ก 4-12 ปี และโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน
2. ประชุมชี้แจงแนวทางการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก (fee schedule)
3. ติดตามประเมินผลการเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากหญิงตั้งครรภ์ และ เด็กวัยเรียน 4- 12 ปี (fee schedule)

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม

ลำดับ	กิจกรรม	เป้าหมาย/กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ
1.	ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาแนวทางการประเมินการเข้าถึงบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ เด็ก 4-12 ปี และโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน	ศูนย์อนามัยและจังหวัด 12 จังหวัด เพื่อร่วมจัดทำแนวทางแนวทางการประเมินการเข้าถึงบริการส่งเสริมสุขภาพ ช่องปากหญิงตั้งครรภ์ เด็ก 4-12 ปี และโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก	11 – 13 ธ.ค. 62
2.	ประชุมชี้แจงแนวทางการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก (fee schedule)	ศูนย์อนามัยและจังหวัดทั่วประเทศ	25 – 26 ธ.ค. 62
3.	ติดตามประเมินผลการเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากหญิงตั้งครรภ์ (fee schedule) และโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน	ศูนย์อนามัยและจังหวัด 8 จังหวัด	ม.ค. – มี.ค. 63

ลำดับ	กิจกรรม	เป้าหมาย/กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ
4.	ติดตามประเมินผลการเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากเด็ก 4-12 ปี (Fee schedule) และโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน	ศูนย์อนามัยและจังหวัด 12 จังหวัด	พ.ค. – ก.ค. 63

โครงการที่ 2

ชื่อโครงการ: โครงการพัฒนาและประเมินผลกิจกรรมบูรณาการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในโรงเรียน

ยุทธศาสตร์: ส่งเสริมสุขภาพ 4 กลุ่มวัย

ตัวชี้วัดยุทธศาสตร์: ร้อยละ 70 ของเด็กอายุ 12 ปี ปราศจากฟันผุ (caries free)

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อพัฒนาระบบงานอนามัยโรงเรียนที่มีคุณภาพ
2. เพื่อพัฒนาต้นแบบโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก
3. เพื่อประเมินกิจกรรมบูรณาการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในโรงเรียนที่มีผลต่อโรคฟันผุในเด็กวัยเรียน

กิจกรรมสำคัญ (สำนักทันตสาธารณสุข)

1. พัฒนาระบบงานอนามัยโรงเรียนที่มีคุณภาพร่วมกับคลังเตอร์วัยเรียน กรมอนามัย
 - พัฒนาแนวทางร่วมกับศูนย์อนามัยและพัฒนาการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลและโรงเรียนที่สนใจ
2. พัฒนาแนวทางโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน
 - จัดทำเครื่องมือประเมินความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน
 - จัดทำแนวทางการประเมินความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน
 - สนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียนของพื้นที่
3. เสริมสร้างและสื่อสารความรู้ด้านสุขภาพ
 - ประเมินผลการใช้สื่อส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน
 - พัฒนาช่องทาง (digital platform) การเข้าถึงสื่อเรื่องสุขภาพช่องปาก
 - การจัดทำแบบเรียนและคู่มือครูในการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในเด็กประถมศึกษา
4. สร้างกระแสการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันในโรงเรียน
 - กิจกรรมประกวดเพลงแปรงฟันประกอบทำเต้นส่งเสริมทันตสุขภาพ
5. พัฒนาศักยภาพทันตบุคลากรผ่านสื่อการเรียนออนไลน์ (e - learning)
 - พัฒนาหลักสูตรออนไลน์ (e - learning) เรื่อง 1) การจัดการโรคฟันผุ 2) การเคลือบหลุมร่องฟันอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การใช้ฟลูออไรด์ในรูปแบบต่างๆ และ 4) แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียน

6. ติดตามการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผ่าน เครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี โรงเรียน ตชด. โรงเรียนนักเรียนไทยสุขภาพดี โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล
7. ลงพื้นที่ประเมินผลกิจกรรมบูรณาการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในโรงเรียน
8. ประเมินผลการโครงการนมฟลูออไรด์ป้องกันฟันผุในประเทศไทย

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม

ลำดับ	กิจกรรม	เป้าหมาย/กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ
สร้างเสริมความรู้ด้านสุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่น			
1. พัฒนาระบบงานอนามัยโรงเรียนที่มีคุณภาพ			
1.1.	ประชุมชี้แจงแนวทางพัฒนาระบบงานอนามัยโรงเรียนที่มีคุณภาพ	ศูนย์อนามัยทุกแห่ง	21-22 ม.ค.63
2. พัฒนาแนวทางโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน			
2.1	ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาแนวทางโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน	ศูนย์อนามัยและจังหวัดนำร่อง 12 จังหวัด เพื่อร่วมจัดทำแนวทางโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากและการเข้าถึงบริการส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียน	11-13 ธ.ค. 62
2.2	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก	ศูนย์อนามัยและจังหวัดนำร่อง 12 จังหวัด	ม.ค. – ก.ค. 63
3. ประเมินผลการโครงการนมฟลูออไรด์ป้องกันฟันผุในประเทศไทย			
3.1	ประเมินสถานการณ์ฟลูออไรด์ในแหล่งน้ำบริโภค สถานการณ์ ฟันผุ ฟันตก กระ และพฤติกรรมบริโภคอาหารในเด็กวัยเรียน	จังหวัดนำร่องโครงการนมฟลูออไรด์ป้องกันฟันผุในประเทศไทย 12 จังหวัด	พ.ย. 62 – พ.ค. 63

บทบาทหน้าที่ศูนย์อนามัยและจังหวัด

กลไก	1. เพิ่มการเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากเด็กวัยเรียน	2. สร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในเด็กวัยเรียน	3. พัฒนาระบบอนามัยโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพช่องปากที่ดี
แนวทางการดำเนินงานระดับศูนย์อนามัย	1) รวบรวมข้อมูล เพื่อกำกับติดตามและประเมินผลตามตัวชี้วัดเป้าหมายในจังหวัดที่รับผิดชอบ 2) ประเมินผลกิจกรรมการดำเนินงานในพื้นที่ รอบ 3 6 9 12 เดือน และเสนอแนะการพัฒนาการดำเนินงานต่อพื้นที่ 3) สรุปภาพรวมของศูนย์ และสรุปปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการดำเนินงานให้กับพื้นที่ และส่วนกลาง	1) ขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ต่อยอดความรู้ด้านสุขภาพช่องปากผ่านเครือข่าย - โรงเรียนเด็กไทยฟันดี - โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล/โรงเรียนนักเรียนไทยสุขภาพดี - โรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ - เครือข่าย โรงเรียน ตชด. - เครือข่ายสังคมไทยไร้ฟันผุ 2) ประเมินเครือข่ายเด็กไทยฟันดี 3) ส่งเสริม สนับสนุน กำกับติดตาม การดำเนินงาน เครือข่ายโรงเรียน 4) จัดประกวดเพลงแปรงฟัน	1) ขับเคลื่อนระบบอนามัยโรงเรียนโดยส่งเสริมให้จังหวัดมีการดำเนินกิจกรรมดังนี้ในโรงเรียน - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน - สร้างนโยบายที่ดีต่อสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน - จัดให้มีการเรียนการสอนด้านสุขภาพช่องปากใน โรงเรียนในการสื่อสาร key message ลดการบริโภคน้ำตาล และการแปรงฟันคุณภาพ การตรวจสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง - มีข้อมูลในการเฝ้าระวัง ครอบคลุมปัจจัยป้องกัน และปัจจัยเสี่ยงสำคัญ
แนวทางการดำเนินงานระดับจังหวัด	1) มีแผนการจัดบริการระดับจังหวัด 2) มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ 3) มีข้อมูลในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินกิจกรรม 4) ตรวจสอบการยึดติดของสารเคลือบหลุมร่องฟัน	1) ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ต่อยอดความรู้ด้านสุขภาพช่องปากผ่านเครือข่าย - โรงเรียนเด็กไทยฟันดี - โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล/โรงเรียนนักเรียนไทยสุขภาพดี - โรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ - เครือข่าย โรงเรียน ตชด. - เครือข่ายสังคมไทยไร้ฟันผุ	1) สนับสนุนสถานบริการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียนโดย - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน - สนับสนุนให้โรงเรียนสร้างนโยบายที่ดีต่อสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน จัดให้มีการเรียนการสอนด้านสุขภาพช่องปากในโรงเรียนในการสื่อสาร key message ลดบริโภคน้ำตาล และการแปรงฟันคุณภาพ การตรวจสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง - มีข้อมูลในการเฝ้าระวัง ครอบคลุมปัจจัยป้องกันและปัจจัยเสี่ยงสำคัญ

ผู้รับผิดชอบ/ประสานงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.กรกมล นิยมศิลป์	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ (หัวหน้ากลุ่ม)	kornkamol.n@anamai.mail.go.th
ทพญ.จิราพร ชิดดี	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	chiraporn.k@anamai.mail.go.th
ทพญ.กัญญา บุญธรรม	ทันตแพทย์ชำนาญการ	kanya22@gmail.com
ทพญ.ภัทราภรณ์ หัสดีเสวี	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	pattraporn066@gmail.com
นางอังศณา ฤทธิ์อยู่	นักวิชาการสาธารณสุข ชำนาญการ	sana1406@gmail.com
นางสาวชนิกา โรจน์สกุลพานิช	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ	chanika.r@anamai.mail.go.th
นางสาววีรียา กัญหารัตน์	นักวิชาการสาธารณสุข	weraya.k@anamai.mail.go.th
นายอรรถพล คงมาก	เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ปฏิบัติการ	atthapol.k@anamai.mail.go.th

เบอร์ติดต่อ 0 2590 4204

แนวทางการดำเนินงานทันตสุขภาพวัยรุ่นและปัจจัยเสี่ยง

แนวทางการดำเนินงานทันตสุขภาพวัยรุ่นและปัจจัยเสี่ยง

1. งานการพัฒนาทันตสุขภาพวัยทำงาน

งานส่งเสริมทันตสุขภาพวัยทำงาน

เป้าประสงค์ (Goal)

ประชากรวัยทำงานอายุ 15-59 ปี สามารถดูแลสุขภาพช่องปากตนเอง (self-care) และเข้ารับบริการทางทันตกรรมตามความเหมาะสม (access to care)

เป้าหมายผลผลิต (Output)

1. มีระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมและข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพช่องปากของประชากรวัยทำงาน
2. มีชุดความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป
3. มีแนวทางการคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก ในกลุ่มอายุ 40 ปี

เป้าหมายผลลัพธ์ (Outcome)

1. ประชาชนวัยทำงานมีความรอบรู้และพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้น
2. ประชากรวัยทำงานอายุ 40 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก และได้รับการบริการดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสม

สถานการณ์

ประชากรวัยทำงานอายุ 15-59 ปี เป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาครอบครัว สังคม และประเทศชาติ มีบทบาทเป็นทั้งผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเป็นผู้นำครอบครัว และต้องดูแลประชากรกลุ่มวัยต่างๆอีกด้วย สถานการณ์การเจ็บป่วยของคนไทยในปัจจุบัน เปลี่ยนจากปัญหาในอดีตที่การเจ็บป่วยจากโรคติดต่อ กลายเป็นการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่าง ๆ ดังนั้นการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มวัยทำงานควรเป็นการบูรณาการร่วมกับงานอื่น โดยมีเรื่องของปัจจัยเสี่ยงร่วมต่าง ๆ เป็นตัวเชื่อมโยงเข้าสู่การดูแลสุขภาพช่องปาก พฤติกรรมหลักที่กลุ่มวัยทำงานพึงปฏิบัติ คือ การดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และการเข้ารับบริการตรวจสุขภาพช่องปากอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้กลุ่มวัยทำงานรับทราบข้อมูลสุขภาพช่องปากของตนเอง เข้าใจข้อมูลนั้น สามารถซักถามและนำไปสู่การตัดสินใจในการดูแลสุขภาพช่องปากได้ ซึ่งเป็นไปตามการดำเนินงานเรื่องความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) นั้นเอง จากการเก็บข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพวัยทำงาน ปี 2562 ผ่านแบบสอบถามในระบบ application H4U พบว่า ประชากรวัยทำงานมีพฤติกรรมแปรงฟันก่อนนอนทุกวัน นานอย่างน้อย 2 นาที ร้อยละ 56.71 และไปรับบริการไปรับบริการทางทันตกรรมในปีที่ผ่านมา ร้อยละ 49.05 และจากการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากครั้งที่ 8 พ.ศ. 2560 ปัญหาในช่องปากที่สำคัญที่พบในกลุ่มวัยทำงาน พบว่าเป็นวัยที่พบโรคฟันผุร้อยละ 91.8 เป็นฟันผุที่ไม่ได้รับการรักษา ร้อยละ 43.3 และเริ่มมีการพบริเวณชอกฟัน มีหินน้ำลายและ/หรือเลือดออกร้อยละ 75.5 มีร่องลึกปริทันต์ตั้งแต่ 4 มม.ขึ้นไปถึงร้อยละ 25.9 นอกจากนี้ยังพบสภาวะในช่องปากที่สัมพันธ์กับความรุนแรง และภาวะแทรกซ้อนของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) รวมทั้งรอยโรคในช่องปากที่อาจกลายเป็นมะเร็งช่องปากและเป็นสาเหตุการตายได้

ดังนั้นแนวทางการดำเนินงานใน ปีพ.ศ. 2563 จึงได้มีโครงการที่เกี่ยวข้องในการให้เกิดการสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มวัยทำงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพและสุขภาพช่องปากกลุ่มวัยทำงาน การจัดทำชุด

ความรู้ที่เหมาะสมกับการจัดบริการในคนอายุ 40 ปีขึ้นไป และพัฒนาแนวทางรูปแบบคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก เพื่อให้เกิดการดูแลประชาชนในกลุ่มนี้อย่างเป็นรูปธรรม ตามบริบทของพื้นที่ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

กรอบการดำเนินงานปีงบประมาณ 2563

พฤติกรรมที่พึงประสงค์: พฤติกรรมทันตสุขภาพ พฤติกรรมการบริโภค พฤติกรรมที่มีกิจกรรมทางกาย		
Setting: ● บ้าน/ ชุมชน ● สถานพยาบาล: - คลินิกทันตกรรม - DM, HT, ANC clinic - DPAC คลินิก ● สถานประกอบการ	Related Health Problems: Oral health Obesity DM CVDs Cardiovascular disease	Intervention: Health literacy, Behavior modification ระดับบุคคล: - ข้อมูลพื้นฐาน ประเมินความรู้ด้านทันตสุขภาพ - กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายและแนวทางการปรับพฤติกรรมร่วมกัน - การติดตามและปรับพฤติกรรม ระดับชุมชน: - ข้อมูลพื้นฐานระดับชุมชน - ประเมินความรู้ด้านทันตสุขภาพ - กำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ร่วมกัน - การติดตามและปรับกลยุทธ์
เครื่องมือประเมิน/แนวทาง: - Self-assessment - Professional assessment		

มาตรการการดำเนินงาน ประกอบด้วย 3 โครงการ ได้แก่

1. โครงการพัฒนาระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพ ความรอบรู้ และปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพวัยทำงาน
2. โครงการพัฒนารูปแบบการจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่ม Pre-aging (40 ปีขึ้นไป)
3. การพัฒนาระบบการคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก

ตัวชี้วัด ปีงบประมาณ 2563

1. ร้อยละ 58 ของประชาชนวัยทำงานแปรงฟันก่อนนอนทุกวัน นานอย่างน้อย 2 นาที
2. ร้อยละ 50 ของประชาชนวัยทำงานเข้ารับบริการทางทันตกรรมในปีที่ผ่านมา
3. มีชุดความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป
4. มีระบบคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก ส่งต่อ ผู้ป่วยเพื่อรับการวินิจฉัยและรักษาที่เหมาะสมในการมีรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปากในระดับเขตสุขภาพ

บทบาทศูนย์อนามัยและจังหวัด

1. ศูนย์อนามัย 13 แห่งและศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติวิเคราะห์ผลการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากวัยทำงาน ปีพ.ศ. 2562 และทำการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในพื้นที่รับผิดชอบ พัฒนาระบบคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปากในระดับเขตสุขภาพ ดำเนินงานในคลินิกบริการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มวัยทำงาน
2. ดำเนินงานและเก็บข้อมูลพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปาก ร่วมกับพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์อื่น ๆ ในกลุ่มวัยทำงาน ผ่าน application H4U
3. สนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในกลุ่มวัยทำงาน เนื่องในวันแรงงานแห่งชาติ 1 พฤษภาคม 2563 โดยสนับสนุนอุปกรณ์ และสื่อการดูแลสุขภาพช่องปากจากส่วนกลาง จำนวน 30 จังหวัด

บทบาทส่วนกลาง

1. ประชุมคณะทำงานเพื่อทำชุดคำถามเพื่อประเมินพฤติกรรมสุขภาพ ความรอบรู้และปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพวัยทำงาน
2. จัดทำชุดความรู้และรูปแบบบริการที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพช่องปากกลุ่มวัยทำงานอายุ 40 ปี ขึ้นไป
3. จัดทำแนวทางการคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปากในระดับประเทศ และจัดทำข้อเสนอเพื่อเป็นสิทธิประโยชน์ของวัยทำงานอายุ 40 ปีขึ้นไป
4. ชี้แจงการดำเนินและการจัดทำแผนการดำเนินงานในระดับเขตสุขภาพและศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบและแรงงานข้ามชาติ
5. จัดทำระบบข้อมูล และสารสนเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มวัยทำงาน
6. ประชุมแลกเปลี่ยนการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพช่องปากวัยทำงานระดับพื้นที่
7. รายงานผลการดำเนินงาน

กิจกรรมดำเนินงานภายใต้โครงการที่เกี่ยวข้อง

โครงการพัฒนาระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพ ความรอบรู้ และปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพวัยทำงาน

1. พัฒนาชุดคำถามเพื่อประเมินพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก ความรอบรู้ และปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพวัยทำงาน
2. จัดทำระบบและฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก
3. พัฒนาการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพช่องปากวัยทำงาน

โครงการพัฒนารูปแบบการจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่ม Pre-aging (40 ปีขึ้นไป)

1. ประชุมคณะทำงาน ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำชุดความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป
2. ประชุมชี้แจงการดำเนินงาน เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดบริการในการดูแลสุขภาพช่องปากในกลุ่มอายุ 40 ปี ขึ้นไปที่มารับบริการในสถานบริการ ในจังหวัดนำร่อง

3. อบรมพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานในประเด็นที่เกี่ยวข้อง
4. ประชุมแลกเปลี่ยน/ติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

โครงการการพัฒนาระบบการคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก

1. ประชุมคณะทำงาน ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจัดแนวทางการคัดกรอง ส่งต่อ รักษา รอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก
2. ประชุมจัดทำรูปแบบการดำเนินงานทางการคัดกรอง ส่งต่อ รักษา รอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปากในระดับเขตสุขภาพ
3. จัดทำสื่อ ระบบบันทึกข้อมูลและรายงานผล

ผู้ประสานงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.นนที ตั้งเจริญดี	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ(หัวหน้ากลุ่ม)	nontinee.t@anamai.mail.go.th
ทพญ.นพวรรณ โพชนุกูล	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	noppawan.p@anamai.mail.go.th
ทพญ.นันท์มนัส แยมบุตร	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	nanmanas.y@anamai.mail.go.th
นายปัทวี สีหะวงษ์	นักวิชาการสาธารณสุข	pattawee.s@anamai.mail.go.th
น.ส.อริศรา พัดตาสิงห์	นักวิชาการสาธารณสุข	aritsara.p@anamai.mail.go.th

เบอร์ติดต่อ 0 2590 4215

2. งานการพัฒนาทันตสุขภาพวัยรุ่น

โครงการพัฒนาแนวทางการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากวัยรุ่นในสถาบันการศึกษา ;

โครงการฟันสะอาด เหงือกแข็งแรง

เป้าประสงค์ (goal)

1. เพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากวัยรุ่นในสถาบันการศึกษา
2. เพื่อส่งเสริมเด็กวัยรุ่นให้มีความรู้ด้านสุขภาพช่องปากที่พึงประสงค์ด้านทันตสุขภาพ
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำวัยรุ่นในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ด้านทันตสุขภาพ

เป้าหมายผลผลิต (output)

1. แนวทางการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในสถาบันการศึกษา 1 เรื่อง
2. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมและแกนนำวัยรุ่นสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในสถาบันการศึกษา 30,000 คน
3. รมรณรงค์กิจกรรมฟันสะอาดเหงือกแข็งแรงในเด็กมัธยมศึกษา 17 พื้นที่
4. ติดตามและประสานงานการดำเนินงานส่งเสริมความรู้สุขภาพช่องปากวัยรุ่น 1 ครั้ง
5. รายงานสรุปผลการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในสถาบันการศึกษา 1 เรื่อง

เป้าหมายผลลัพธ์(outcome)

1. วัยรุ่นในสถาบันการศึกษามีความรู้ด้านสุขภาพช่องปากและมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์
2. แกนนำวัยรุ่นในสถาบันการศึกษาเป็นต้นแบบในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ด้านทันตสุขภาพของตนเองและบุคคลในครอบครัว

สถานการณ์

กรมอนามัยในฐานะกรมวิชาการของกระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่อภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพ และอนามัยสิ่งแวดล้อมของประเทศ ได้กำหนดทิศทางการดำเนินงานที่สอดคล้องรองรับกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2560-2579) แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่12 (พ.ศ.2560-2564) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่12 (พ.ศ.2560-2564) โดยมุ่งเน้นการบูรณาการเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมาย ทิศทางที่ชัดเจน และเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุดคือ ประชาชนสุขภาพดี ภาวศุขกายและเจ้าหน้าที่มีความสุข จากข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีประชากรอยู่ในกลุ่มวัยรุ่น (อายุ 10-19 ปี)ประมาณ 8,513,736 คน คิดเป็นร้อยละ 13.25 ซึ่งเป็นกลุ่มที่สุขภาพทั่วไปดี แต่ต้องให้ความสำคัญเพราะเริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงหลายอย่างซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตนเอง ลูกและการเป็นโรคเรื้อรังในวัยผู้ใหญ่ไปจนถึงสูงอายุ เช่น การบริโภคแอลกอฮอล์ ยาสูบ การออกกำลังกาย การบริโภคที่ไม่เหมาะสม การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ป้องกัน รวมทั้งความรุนแรงแบบต่างๆ เนื่องจากเป็นวัยที่กำลังก้าวระหว่างความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่จึงมักมีปัญหาเรื่องการปรับตัว เกิดความเครียดอาจทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าและ สุขภาพจิต การพัฒนาทักษะชีวิตและการช่วยเหลือสนับสนุนด้านสังคมจิตวิทยาเป็นเรื่องสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่าในกลุ่มที่มีการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพน้อยกว่ากลุ่มประชากรอื่นๆ

จากผลการสำรวจทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 8 พ.ศ. 2560 โดยสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย ในกลุ่มอายุ 15 ปี พบว่ามีเหงือกอักเสบร้อยละ 69.9 มีฟันผุร้อยละ 62.7 ค่าเฉลี่ยฟันผุดูดอน 2.0 ซี่/คน มีฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษาเฉลี่ย 0.9 ซี่ต่อคน ร้อยละ 47.4 เคยได้รับการบริการตรวจฟันโดยทันตบุคลากร และร้อยละ 51.9 ต้องการได้รับความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์การดูแลช่องปาก นอกจากนี้จากการสำรวจพฤติกรรมพึงประสงค์ด้านทันตสุขภาพในปี 2559-60 พบว่าวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 95 แปรงฟันตอนตื่นนอน และ มากกว่าร้อยละ 85 แปรงฟันก่อนนอน การแปรงฟันหลังอาหารไม่ถึงร้อยละ 10 ประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างต้องการชุดหินปูน และทำให้ฟันขาว (ร้อยละ42.7-51.0) ต้องการจัดฟัน (ร้อยละ 33.4-49.0) แสดงว่ากลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่ยังแปรงฟันไม่มีประสิทธิภาพและมีความรู้เข้าใจเรื่องบริการทันตกรรมน้อย และการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทันตสุขภาพที่ยังไม่ถูกต้องเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีพัฒนาแนวทางการสร้างการรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากวัยรุ่นในสถาบันการศึกษาเพื่อเป็นรูปแบบการดูแลสุขภาพวัยรุ่นให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งการบูรณาการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม สำนักทันตสาธารณสุข จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาและขยายผลการใช้นวัตกรรมสุขภาพวัยรุ่น เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มวัยรุ่นมีสุขภาพช่องปากที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทันตสุขภาพและผลิตภัณฑ์ทันตสุขภาพ ร่วมกับการมีพฤติกรรมพึงประสงค์ด้านสุขภาพอื่นๆ เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพแข็งแรงต่อไปในอนาคต อันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

มาตรการการดำเนินงาน

พัฒนาแนวทางการสร้างความรอบรู้และทักษะในการแปรงฟันของนักเรียนมัธยมศึกษา สนับสนุนสื่อ/อุปกรณ์การดำเนินโครงการ ติดตามพื้นที่ และจัดประชุมสรุปผลการดำเนินโครงการ

บทบาทศูนย์อนามัยและจังหวัด

ประสานโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อดำเนินกิจกรรมโครงการฟันสะอาด เหงือกแข็งแรง โดยพัฒนาแนวทางการสร้างความรอบรู้และทักษะในการแปรงฟัน แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากนั้นให้นักเรียนแปรงฟัน ทดสอบประสิทธิภาพการแปรงฟันของนักเรียนโดยการย้อมสีคราบจุลินทรีย์ แล้วตรวจประสิทธิภาพการแปรงฟัน โรคฟันผุ และโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนเพื่อการคัดเลือกต้นแบบแกนนำวัยรุ่นในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ด้านทันตสุขภาพและรายงานผลการดำเนินโครงการ

บทบาทส่วนกลาง

1. ประสานงานพื้นที่เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน
2. พัฒนารูปแบบแนวทางการพัฒนาความรอบรู้และทักษะในการแปรงฟันของนักเรียนมัธยมศึกษา
3. สนับสนุนสื่อและอุปกรณ์การดำเนินโครงการฟันสะอาด เหงือกแข็งแรง
4. ติดตามพื้นที่ดำเนินโครงการ

แผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2563

ลำดับ	กิจกรรม	เป้าหมาย	ช่วงดำเนินการ											
			ต.ค. 62	พ.ย. 62	ธ.ค. 62	ม.ค. 63	ก.พ. 63	มี.ค. 63	เม.ย. 63	พ.ค. 63	มิ.ย. 63	ก.ค. 63	ส.ค. 63	ก.ย. 63
1	ประสานงานและจัดทำคำสั่งตั้งคณะทำงาน	บุคคลากรสำนักทันตสาธารณสุข	/											
2	พัฒนาแนวทางการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในสถาบันการศึกษาผ่านการจัดกิจกรรมเสริมทักษะการแปรงฟัน	นักเรียนจำนวน 30,000 คน				/								
3	รณรงค์กิจกรรมฟันสะอาดเหงือกแข็งแรงในเด็กมัธยมศึกษา	นักเรียนจำนวน 30,000 คน							/					
4	ติดตามและประสานงานการดำเนินงานส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพช่องปากวัยรุ่น	พื้นที่นำร่อง										/		
5	ประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลการสร้างความรอบรู้ด้าน	ตัวแทนสำนัก กอง ผู้เกี่ยวข้องพื้นที่ภาคีเครือข่าย									/			

ลำดับ	กิจกรรม	เป้าหมาย	ช่วงดำเนินการ											
			ต.ค. 62	พ.ย. 62	ธ.ค. 62	ม.ค. 63	ก.พ. 63	มี.ค. 63	เม.ย. 63	พ.ค. 63	มิ.ย. 63	ก.ค. 63	ส.ค. 63	ก.ย. 63
	สุขภาพช่องปาก วัยรุ่นใน สถานศึกษา	จำนวน 40 คน												

กิจกรรมดำเนินการ

1. แต่งตั้งคณะทำงานในการดำเนินโครงการ
2. แนวทางการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในสถาบันการศึกษาพัฒนานวัตกรรมสุขภาพวัยรุ่น
3. รณรงค์กิจกรรมฟันสะอาดเหงือกแข็งแรงในเด็กมัธยมศึกษา
4. ติดตามงานพื้นที่เครือข่ายและองค์กรที่เกี่ยวข้อง
5. ประชุมสรุปผลการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในสถาบันการศึกษา : ต้นแบบวัยรุ่นรอบรู้

สุขภาพช่องปาก

ผู้ประสานงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.สุรัตน์ มงคลชัยอรุณญา	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	Surat.m@anamai.mail.go.th
นายกษิวิชัยย์ คำเกลี้ยง	นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ปฏิบัติการ	Kasiwit.d@anamai.mailgo.th
นางสาวประณยา จงมี	นักวิชาการสาธารณสุข	Pranaya.j@anamai.mail.go.th

เบอร์ติดต่อ 0 2590 4215

3. งานการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านทันตสุขภาพ

3.1 งานเฝ้าระวังฟลูออไรด์ที่ส่งผลต่อทันตสุขภาพ

ฟลูออไรด์เป็นสารประกอบที่ได้จากแร่ธาตุฟลูออรีน ซึ่งพบว่ามี การรวมตัวกับธาตุอื่นเป็นสารประกอบฟลูออไรด์ โดยมีปริมาณแตกต่างกันไปตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ การได้รับฟลูออไรด์ส่วนใหญ่ได้จากน้ำบริโภค อาหารและผลิตภัณฑ์ทางทันตกรรม ซึ่งพบว่า มีปริมาณฟลูออไรด์แตกต่างกันไป ดังนั้น การได้รับฟลูออไรด์จึงขึ้นกับปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำและอาหารที่บริโภคในแต่ละวัน นอกจากการได้รับฟลูออไรด์ทางน้ำ อาหารและยาสีฟัน ฟลูออไรด์ที่เข้าสู่ร่างกายที่ได้รับจากอาหารหรือน้ำบริโภค จะดูดซึมเข้าทางเดินอาหารบางส่วนจะมีการขับถ่ายที่ไต ส่วนที่เหลือจะเก็บไว้ที่กระดูกและฟัน กลไกของฟลูออไรด์ในการป้องกันฟันผุ มี 3 ลักษณะ คือ 1. ลดการละลายของแร่ธาตุออกจากฟันและเพิ่มการสร้างเสริมแร่ธาตุกลับคืนสู่ฟัน 2. เสริมสร้างความแข็งแรงของฟัน 3. ลดการเจริญและการสร้างกรดของแบคทีเรีย การบริโภคน้ำของประชากร ซึ่งแตกต่างตามอุณหภูมิของภูมิภาค กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขจึงได้กำหนดมาตรฐานน้ำประปาดื่มได้จะต้องมีปริมาณฟลูออไรด์ ไม่เกิน 0.7 มิลลิกรัมต่อลิตร จึงมีความจำเป็นต้องเฝ้าระวังคุณภาพและปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

ดังนั้นสำนักทันตสาธารณสุข จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาต้นแบบการจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูงตามหลักวิชาการ โดยศึกษากับพื้นที่นำร่องเพื่อให้เกิดทักษะที่ดีและเป็นต้นแบบการจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูงในระดับประเทศเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดกับสุขภาพของประชาชน

เป้าประสงค์(Goal)

เพื่อส่งเสริมสร้างขีดความสามารถการจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูง เพื่อลดการเกิดผลกระทบต่อนิสัยสุขภาพจากการบริโภคน้ำที่มีปริมาณฟลูออไรด์สูง

เป้าหมายผลผลิต (Output)

1. รายงานสถานการณ์การจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูงของประเทศ
2. พัฒนาระบบการจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูง
3. คู่มือแนวทางการจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูง

เป้าหมายผลลัพธ์(Outcome)

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูง เพื่อลดการเกิดผลกระทบต่อนิสัยสุขภาพจากการบริโภคน้ำที่มีปริมาณฟลูออไรด์สูงได้

สถานการณ์

จำนวน ที่มีข้อมูล 73 จังหวัด ยกเว้น บึงกาฬ หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ กรุงเทพมหานคร ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 94.81 จำนวน 31,574 ตัวอย่าง พบว่า

ร้อยละของน้ำบริโภคที่มีปริมาณฟลูออไรด์ (มิลลิกรัมต่อลิตร) (28,402 ตัวอย่าง คิดเป็น 100%)				
ไม่เกิน 0.70	0.71-4.00	4.01-10.00	10.01-20.00	มากกว่า 20.00
89.70%	9.60%	0.53%	0.15%	0.02%

ปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำทั้งประเทศ (โครงการเฝ้าระวังและโครงการนมเสริมฟลูออไรด์)

ระดับฟลูออไรด์ (มก./ล.)	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคอีสาน	ภาคใต้	ภาคตะวันตก	ภาคตะวันออก
ไม่เกิน 0.70	92.63%	75.26%	95.58%	95.40%	91.88%	96.75%
0.71-4.00	5.84%	24.06%	4.23%	4.33%	7.54%	2.83%
4.01-10.00	1.31%	0.41%	0.19%	0.27%	0.43%	0.12%
10.01-20.00	0.22%	0.27%	-	-	0.14%	0.19%
มากกว่า 20.00	-	-	-	-	-	0.12%
ตัวอย่างทั้งหมด	7312(100%)	7772(100%)	4279(100%)	5217(100%)	2759(100%)	4235(100%)

กรอบการดำเนินงานปีงบประมาณ 2563

พัฒนาระบบการจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูงในพื้นที่เสี่ยง

ตัวชี้วัด ปีงบประมาณ 2563

ระดับความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภค

มาตรการการดำเนินงาน

1. ศึกษารูปแบบการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง
2. ถอดบทเรียนรูปแบบการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง
3. พัฒนาระบบการจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูงในพื้นที่เสี่ยง

บทบาทศูนย์อนามัยและจังหวัด

1. สสจ. ในพื้นที่เสี่ยงตอบแบบสอบถามการสำรวจรูปแบบการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง
2. ศูนย์อนามัยถ่ายทอดต้นแบบการจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูงในพื้นที่เสี่ยง

บทบาทส่วนกลาง

1. ชี้แจงรูปแบบการศึกษารูปแบบการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง
2. พัฒนาดัชนีแบบการจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูงในพื้นที่เสี่ยง

แผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2563

ลำดับ	กิจกรรม	เป้าหมาย	ช่วงดำเนินการ											
			ต.ค. 62	พ.ย. 62	ธ.ค. 62	ม.ค. 63	ก.พ. 63	มี.ค. 63	เม.ย. 63	พ.ค. 63	มิ.ย. 63	ก.ค. 63	ส.ค. 63	ก.ย. 63
1	ศึกษารูปแบบการแก้ไขปัญหฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง -ใช้แบบสอบถาม	สถานการณ์รูปแบบการแก้ไขปัญหฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง		/	/									
2	ถอดบทเรียนการแก้ไขปัญหฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง	มีรูปแบบการแก้ไขปัญหฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง				/	/							
3	พัฒนาดัชนีแบบการจัดการแก้ไขฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง	ต้นแบบการแก้ไขฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง							/	/				

กิจกรรมดำเนินการ

1. ศึกษารูปแบบการแก้ไขปัญหฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง
2. ถอดบทเรียนรูปแบบการแก้ไขปัญหฟลูออไรด์สูงในพื้นที่เสี่ยง
3. พัฒนาดัชนีแบบการจัดการปัญหาฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคสูงในพื้นที่เสี่ยง

ผู้ประสานงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.นันทินี ตั้งเจริญฤดี	หัวหน้ากลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยรุ่นและปัจจัยเสี่ยง	Nontinee.t@anamai.mail.go.th
ทพญ.สุรัตน์ มงคลชัยอริญญา	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	Surat.m@anamai.mail.go.th
นายกษิวิชัย คำเกลี้ยง	นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ปฏิบัติการ	Kasiwit.d@anamai.mail.go.th

เบอร์ติดต่อ 0 2590 4215

3.2 โครงการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ

เป้าหมายผลผลิต (Output)

1. เพื่อทบทวนองค์ความรู้วิชาการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปาก
2. เพื่อปรับปรุงมาตรฐานวิชาการแปรงสีฟัน กรมนามัย
3. เพื่อทำคู่มือการใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปาก

เป้าหมายผลลัพธ์(Outcome)

1. มีองค์ความรู้วิชาการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปาก
2. ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้นำเข้าและผู้จัดจำหน่าย ได้นำมาตรฐานวิชาการแปรงสีฟัน กรมนามัย ไปใช้เป็นแนวทางในการผลิต นำเข้า และจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพแก่ประชาชน
3. ทันตบุคลากร นักวิชาการและประชาชน มีความรู้ในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปาก

สถานการณ์

จากการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 8 พบว่าประชากรกลุ่มอายุ 60-74 ปี มีพฤติกรรมแปรงฟันก่อนนอน ร้อยละ 53.7 และมีการใช้การใช้อุปกรณ์เสริมร่วมกับการแปรงฟัน ร้อยละ 47 โดยอุปกรณ์เสริมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ ไม้จิ้มฟัน น้ำยาบ้วนปาก และไหมขัดฟัน ตามลำดับ ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปาก เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน น้ำยาบ้วนปาก เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการทำความสะอาดช่องปาก การใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปากที่ดีมีคุณภาพ นอกจากไม่มีประสิทธิภาพในการทำความสะอาดช่องปากแล้วยังมีผลกระทบต่อสุขภาพช่องปากด้วย ได้แก่ ขนแปรงสีฟันที่แข็งเกินไปจะทำให้ฟันสึก และเกิดการระคายเคืองต่อขอบเหงือก อาจทำให้เกิดแผลในช่องปาก การใช้แปรงสีฟันที่มีขนาดใหญ่กว่าช่องปากมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถทำความสะอาดซี่ฟันด้านในได้ หรือการใช้น้ำยาบ้วนปากที่ไม่มีคุณภาพ ผสมสารฆ่าเชื้อรุนแรง อาจทำให้เกิดการระคายเคืองต่อเยื่อช่องปากได้ ปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนในระดับประเทศในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปากมีวิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว มีการผลิตสินค้าหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้เลือกใช้ตามความพึงพอใจ หลายครั้งทำให้ประชาชนหลงเชื่อ และเสียค่าใช้จ่ายแพงกับผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปากโดยไม่จำเป็น ดังนั้นจึงควรกำหนดมาตรฐานวิชาการของผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปากแต่ละประเภท และมีการสื่อสารมาตรฐานเหล่านี้สู่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถใช้ประกอบการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปากที่มีคุณภาพ และปลอดภัย

กิจกรรมดำเนินการ

1. ประชุมทบทวนองค์ความรู้วิชาการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปาก
2. จัดเก็บรวบรวมข้อมูลวิชาการที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปาก
3. จัดซื้อตัวอย่างน้ำยาบ้วนปากที่มีจำหน่ายในประเทศไทยเพื่อวิเคราะห์คุณสมบัติ
4. ประชุมคณะกรรมการเพื่อปรับปรุงมาตรฐานวิชาการแปรงสีฟัน กรมนามัย
5. จัดทำคู่มือการใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปาก
6. ประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพช่องปากสำหรับผู้สูงอายุ ปี 2563

ผู้ประสานงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	E-mail
นางสาวสุรัตน์ มงคลชัยอริญญา	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	0-2590-4215	Surat.m@anamai.mail.go.th
นายกษิวิชัย คำเกลี้ยง	นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ ปฏิบัติการ	0-2590-4215	Kasiwit.d@anamai.mail.go.th
นางสาวประณยา จงมี	นักวิชาการสาธารณสุข	0-2590-4215	Pranaya.j@anamai.mail.go.th
นายปัทวี สีหะวงษ์	นักวิชาการสาธารณสุข	0-2590-4489	Pattawee.s@anamai.mail.go.th

3.3 โครงการพัฒนาต้นแบบการจัดการอะมัลกัมทางทันตกรรมในโรงพยาบาลของโรงพยาบาลในพื้นที่นำร่อง

ประชาคมโลกให้ความสนใจและตระหนักถึงปัญหาและอันตรายจากปรอทที่มีต่อสุขภาพของมนุษย์ และผลกระทบของปรอทในสิ่งแวดล้อม รัฐบาลหลายประเทศจึงร่วมกันจัดทำอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอท (Minamata Convention on Mercury) เพื่อให้มีผลผูกพันตามกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ปรอทของนานาประเทศ ซึ่งเริ่มมีการลงนามรับรองอนุสัญญานี้ตั้งแต่ปี 2556 และประเทศไทยได้ลงนามเข้าร่วมภาคีสมาชิกของอนุสัญญามินามาตะ ตามมติคณะรัฐมนตรี โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 20 กันยายน 2560 อนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอทมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม จากการปลดปล่อยสู่บรรยากาศและการปล่อยสู่ดินหรือน้ำของปรอทและสารประกอบปรอทจากกิจกรรมของมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการควบคุม ลด ยกเลิกการใช้ และการปลดปล่อยปรอท บทบัญญัติที่สำคัญประการหนึ่งของอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอทที่เกี่ยวข้องกับงานทันตกรรม คือ ประเทศภาคีสมาชิกต้องดำเนินการลดปริมาณการใช้อะมัลกัมทางทันตกรรม (phase-down) โดยให้เล็กลงดำเนินการอย่างน้อย 2 มาตรการจากจำนวน 9 มาตรการที่กำหนดให้ คือ 1.กำหนดวัตถุประสงค์(นโยบาย)ระดับชาติ เพื่อป้องกันพิษและส่งเสริมสุขภาพเพื่อช่วยลดความต้องการบูรณะฟัน 2.กำหนดวัตถุประสงค์ระดับชาติในการลดการใช้อะมัลกัมให้น้อยที่สุด 3.ส่งเสริมการใช้วัสดุทางเลือกที่ไม่มีปรอทในการบูรณะฟันที่มีความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพทางคลินิก 4.ส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาวัสดุทางเลือกที่ไม่มีปรอท 5. สนับสนุนการศึกษา/ฝึกอบรมทันตแพทย์/นักศึกษาในการใช้วัสดุทางเลือกที่ไม่มีปรอท และส่งเสริมให้มีแนวปฏิบัติการจัดการที่ดีที่สุด 6.ไม่ส่งเสริมโครงการประกันสุขภาพที่ส่งเสริมการใช้อะมัลกัมมากกว่าวัสดุทางเลือกที่ไม่มีปรอทในการบูรณะ 7.ส่งเสริมโครงการประกันสุขภาพที่ส่งเสริมการใช้วัสดุทางเลือกที่มีคุณภาพมากกว่าอะมัลกัมในการบูรณะฟัน 8.จำกัดการใช้อะมัลกัมทางทันตกรรมในรูปแบบแคปซูล 9.สนับสนุนการใช้แนวทางปฏิบัติทางสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดในคลินิกทันตกรรมเพื่อลดการปล่อยปรอทและสารประกอบปรอทสู่น้ำและดิน ซึ่งประเทศไทย ได้เลือกปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดในอนุสัญญามินามาตะ 2 ข้อ คือ ข้อ 1 และข้อ 8

ปัจจุบันอะมัลกัมทางทันตกรรมเป็นวัสดุอุดฟันที่ใช้มากที่สุดในการบูรณะฟัน ข้อดีเนื่องจากแข็งแรง คงทน และราคาถูก จากรอยโรคฟันผุพบวัสดุอุดฟันอะมัลกัมมากถึงร้อยละ 90 ของประชากรโลก และในปี 2553 มีการรายงานการใช้ปรอทในงานทันตกรรมทั่วโลก ประมาณ 270-341 เมตริกตัน (AMAP/UNEP) การใช้อะมัลกัมทางทันตกรรมได้รับความสนใจและตระหนักถึงผลกระทบเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากปรอทไม่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ ดังนั้นการใช้อะมัลกัมทางทันตกรรมจึงถูกระบุว่ามีส่วนทำให้เกิดการสะสมของปรอทในสิ่งแวดล้อม และในขณะที่เจ้าหน้าที่ในหองบริการทางทันตกรรมกำลังปฏิบัติงาน จะมีโอกาสการสัมผัสปรอททั้งทางตรง และทางอ้อม ในรูปแบบของเหลว และไอระเหย ดังนั้นการป้องกันอันตรายจากปรอท

จึงมีความสำคัญ เพื่อป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานต่อระดับสารปรอทตกค้างในร่างกาย รวมทั้งการจัดการของเสียปนเปื้อนอะมัลกัมที่ถูกต้องไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม จากแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการใช้อะมัลกัมทางทันตกรรม พบว่าทันตบุคลากรมีความรู้เรื่องอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอทร้อยละ 50.1 ในกลุ่มผู้ตอบว่ามีความรู้เรื่องอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอทเป็นทันตแพทย์ ร้อยละ 58.6 ทันตภิบาล ร้อยละ 45.0 ส่วนใหญ่คิดว่าตนเองมีความรู้และปฏิบัติตัวได้ถูกต้องในการใช้อะมัลกัมทางทันตกรรม ร้อยละ 75.9 ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ ร้อยละ 23.9 และมีความต้องการให้ส่วนกลางจัดอบรมวิธีปฏิบัติ และทำคู่มือ/แนวทางการใช้อะมัลกัมทางทันตกรรม รวมถึงการจัดการของเสียของอะมัลกัมทางทันตกรรมอย่างเหมาะสม ร้อยละ 41.2

เป้าประสงค์ (Goal)

ส่งเสริมให้โรงพยาบาลในพื้นที่นำร่องมีการจัดการอะมัลกัมอย่างถูกต้อง โดยลดการใช้วัสดุอะมัลกัมทางทันตกรรม และถ้าจำเป็นใช้วัสดุอะมัลกัมทางทันตกรรมในรูปแบบแคปซูล (encapsulated amalgam) และการจัดการด้านอื่นๆ เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดกับสุขภาพของประชาชน บุคลากรทางด้านทันตกรรม และผู้เกี่ยวข้อง ให้เกิดอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดีในการทำงาน รวมถึงเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายผลผลิต (Output)

1. รายงานสถานการณ์การจัดการอะมัลกัมในโรงพยาบาล
2. พัฒนาด้านแบบการจัดการอะมัลกัมของโรงพยาบาลในพื้นที่นำร่อง
3. คู่มือแนวทางการจัดการอะมัลกัมในสถานบริการทันตกรรม

เป้าหมายผลลัพธ์ (Outcome)

ต้นแบบ/แนวทาง การจัดการอะมัลกัมทางทันตกรรมในสถานบริการของรัฐ
ร่างคู่มือ/แนวทางการจัดการอะมัลกัมทางทันตกรรมในสถานบริการของรัฐ

สถานการณ์

การใช้งานอะมัลกัมทางทันตกรรมลดลงในโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลจากการดำเนินงานมาตรการส่งเสริมและป้องกันโรคฟันผุ อย่างต่อเนื่อง ในส่วนของการใช้อะมัลกัมทางทันตกรรมพบว่าส่วนใหญ่ใช้อะมัลกัมชนิดแคปซูล การจัดการของเสียปนเปื้อนอะมัลกัม มีการรวบรวมเศษอะมัลกัมเพื่อกำจัดกับระบบของเสียของสถานพยาบาล ร้อยละ 74.2 รองลงมาการเก็บรวบรวม ร้อยละ 9.1 เก็บใส่กระปุก แห้งน้ำ ร้อยละ 4.3 และมีการติดตั้ง Amalgam Separator ร้อยละ 2.0

กรอบการดำเนินงานปีงบประมาณ 2563

พัฒนาด้านแบบการจัดการอะมัลกัมทางทันตกรรมของโรงพยาบาลในพื้นที่นำร่องจำนวนอย่างน้อย 5 พื้นที่ ในโรงพยาบาล 3 ระดับ ได้แก่ โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลขนาดใหญ่

ตัวชี้วัด ปีงบประมาณ 2563

ร้อยละของโรงพยาบาลที่พัฒนานาอนามัยสิ่งแวดล้อมได้ตามเกณฑ์ GREEN & CLEAN Hospital

มาตรการการดำเนินงาน

1. ติดตามพื้นที่เพื่อศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการอะมัลกัมในพื้นที่นำร่อง
2. ประชุมชี้แจงประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงรูปแบบการจัดการอะมัลกัมในพื้นที่นำร่อง
3. พัฒนาด้านแบบและนวัตกรรมในการจัดการอะมัลกัมในพื้นที่นำร่อง

4. พัฒนาร่างคู่มือแนวทางการจัดการอะมล็กัม

บทบาทศูนย์อนามัยและจังหวัด

1. สสจ. ในพื้นที่นำร่องร่วมศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการอะมล็กัมในพื้นที่
2. ศูนย์อนามัยถ่ายทอดต้นแบบการจัดการอะมล็กัมในพื้นที่นำร่องไปใช้กับสถานบริการทันตกรรม

บทบาทส่วนกลาง

1. ประชุมชี้แจงประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงรูปแบบการจัดการอะมล็กัมในพื้นที่นำร่องตามหลักวิชาการ
2. พัฒนารูปแบบการจัดการอะมล็กัมในพื้นที่นำร่อง
3. พัฒนาร่างคู่มือแนวทางการจัดการอะมล็กัม

แผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2563

ลำดับ	กิจกรรม	เป้าหมาย	ช่วงดำเนินการ											
			ต.ค. 62	พ.ย. 62	ธ.ค. 62	ม.ค. 63	ก.พ. 63	มี.ค. 63	เม.ย. 63	พ.ค. 63	มิ.ย. 63	ก.ค. 63	ส.ค. 63	ก.ย. 63
1	ลงพื้นที่สำรวจสถานการณ์ในพื้นที่นำร่อง	สถานการณ์การจัดการอะมล็กัมในพื้นที่นำร่อง		/										
2	ประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงรูปแบบการจัดการอะมล็กัมในพื้นที่นำร่อง	เพื่อชี้แจงเครือข่ายถึงรูปแบบการจัดการจัดขยะอะมล็กัมในพื้นที่นำร่อง			/									
3	สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการทดลองระบบการกำจัด และขนส่งขยะอะมล็กัม	พื้นที่นำร่องดำเนินการทดลองระบบการจัดการจัดขยะอะมล็กัม				/								
4	ประชุมติดตามผลการทดลองระบบการกำจัด และขนส่งขยะอะมล็กัมในพื้นที่นำร่อง	เพื่อประเมินระบบต้นแบบการจัดการจัดการอะมล็กัม						/						

ลำดับ	กิจกรรม	เป้าหมาย	ช่วงดำเนินการ											
			ต.ค. 62	พ.ย. 62	ธ.ค. 62	ม.ค. 63	ก.พ. 63	มี.ค. 63	เม.ย. 63	พ.ค. 63	มิ.ย. 63	ก.ค. 63	ส.ค. 63	ก.ย. 63
5	ประชุมเชิงปฏิบัติการ รายงานผล การจัดการ ดำเนินงาน	เพื่อสรุปผล การพัฒนา ต้นแบบการ จัดการ อะมลัม									/			
6	ประชุม คณะทำงาน จัดทำร่างคู่มือ แนวทางการ จัดการ อะมลัม (จำนวน 3 ครั้ง)	ขอขยายของ เอกสารคู่มือ แนวทางการ จัดการ อะมลัม				/								
7	จัดจ้างทำ คู่มือแนว ทางการ จัดการ อะมลัม	แนวทาง ปฏิบัติตาม หลักวิชาการ การจัดการ อะมลัม									/			

กิจกรรมดำเนินการ

1. พัฒนาต้นแบบการจัดการอะมลัมของโรงพยาบาลในพื้นที่นำร่อง
2. ประชุมคณะทำงานและภาคีเครือข่ายเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการอะมลัมของภาคีเครือข่าย
3. ติดตามพื้นที่นำร่อง
4. ร่างคู่มือแนวทางการจัดการอะมลัมในโรงพยาบาล

ผู้ประสานงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.สุรัตน์ มงคลชัยอรุณญา	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	Surat.m@anamai.mail.go.th
นายกษิวิชัย คำเกลี้ยง	นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ปฏิบัติการ	Kasiwit.d@anamai.mail.go.th

เบอร์ติดต่อ 0 2590 4215

4. งานสื่อสารความเสี่ยง และสื่อสารสาธารณะ

เป้าประสงค์ (Goal)

ประชาชนมีความรู้ด้านการส่งเสริมทันตสุขภาพ นำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม เอื้อต่อการมีสุขภาพช่องปากที่ดี

เป้าหมายผลผลิต (Output)

มีสื่อ สิ่งพิมพ์ ความรู้ที่ถูกต้องด้านทันตสุขภาพ (offline และ online) ให้แก่ประชาชนแต่ละกลุ่มวัย ได้อย่างเหมาะสม และได้รับการเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ

เป้าหมายผลลัพธ์ (Outcome)

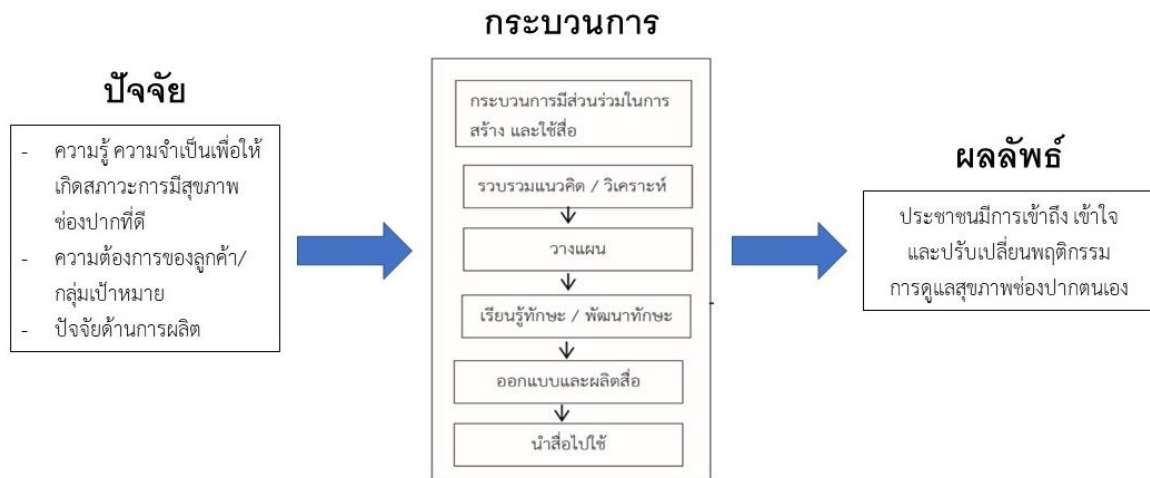
ประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อทันตสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง เหมาะสม
สถานการณ์

ความรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางสุขภาพ อาทิ สถานะสุขภาพโดยรวมสอดคล้องกับผลงานวิจัยหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่า บุคคลที่มีข้อจำกัดทางความรู้ด้านสุขภาพ มักมีสถานะทางสุขภาพไม่ดี ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของตนเอง นำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ขาดทักษะการพูดคุยหรืออ่านใบสั่งยาจากแพทย์ และยังเป็นบุคคลที่มารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลบ่อยครั้งกว่าบุคคลที่มีความรู้ด้านสุขภาพ เช่นเดียวกันกับความรู้ทางทันตสุขภาพ (Oral Health Literacy) ที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมและผลลัพธ์ทางทันตสุขภาพเช่นเดียวกับปัญหาสุขภาพทั่วไป ทั้งประเด็นความรู้เรื่องโรคในช่องปาก ความถี่ในการมารับบริการทันตกรรม พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากตนเอง ความรุนแรงของโรคในช่องปากและผลกระทบกับคุณภาพชีวิต

จากการสำรวจสถานะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 พบว่า ประชากรกว่าร้อยละ 50 มีปัญหาโรคฟันผุ และมากกว่าร้อยละ 60 ของประชากรอายุ 12 ปีขึ้นไป มีปัญหาโรคเหงือกอักเสบ เมื่อสอบถามช่องทางที่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปากในเด็กอายุ 15 ปี พบว่า การรับรู้ความรู้ด้านทันตสุขภาพผ่านช่องทาง online (website/Line/facebook) เพียงร้อยละ 34.1, ผ่านทางวิทยุ/วิทยุชุมชนร้อยละ 3.2 และผ่านทางโปสเตอร์ แผ่นพับเพียงร้อยละ 7.8 ซึ่งการรับรู้เหล่านี้อาจเป็นสาเหตุของการมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากที่ไม่ถูกต้อง เช่น พฤติกรรมการบริโภค พฤติกรรมการแปรงฟัน และการใช้อุปกรณ์เสริมสำหรับทำความสะอาดช่องปาก

ดังนั้นแนวทางการดำเนินงานในปีพ.ศ. 2563 จึงได้จัดทำและเผยแพร่สื่อ สิ่งพิมพ์ความรู้ด้านทันตสุขภาพ (offline และ online) ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการของประชาชน เพื่อให้ความรู้ สร้างทักษะ ความเข้าใจ การประเมินข้อมูลข่าวสารและบริการสุขภาพช่องปาก รวมถึงการจัดการสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทันตสุขภาพที่ดีขึ้น อีกทั้งมีการพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลการเผยแพร่สื่อสู่ประชาชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนการเข้าถึง และคุณภาพของสื่อส่งเสริมทันตสุขภาพ เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ วางแผน จัดทำและประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ด้านสุขภาพช่องปากต่อไป

กรอบการดำเนินงานปีงบประมาณ 2563

มาตรการการดำเนินงาน

1. พัฒนาชุดคำถามความต้องการสื่อส่งเสริมทันตสุขภาพให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการของประชาชน
2. พัฒนาระบบการผลิตสื่อทันตสุขภาพ ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการของประชาชน
3. พัฒนาช่องทางสื่อสารสื่อทันตสุขภาพให้มีครอบคลุม เหมาะสมกับประชาชนแต่ละกลุ่มวัย

เป้าหมายการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2563

1. ชนิดสื่อส่งเสริมทันตสุขภาพ (offline) ได้แก่ โปสเตอร์ คู่มือ ภาพพลิก จำนวน 2 ชนิด
2. จำนวนสื่อส่งเสริมทันตสุขภาพ (online) ได้แก่ คลิปวิดีโอ infographic จำนวน 3 ชิ้น/เดือน
3. อัตราสื่อส่งเสริมทันตสุขภาพที่ได้รับการเผยแพร่ นำไปใช้ผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ร้อยละ 100
4. อัตรา like และ share สื่อส่งเสริมทันตสุขภาพในเพจสำนักทันตสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ร้อยละ 10

บทบาทศูนย์อนามัยและจังหวัด

สนับสนุน และเผยแพร่สื่อทันตสุขภาพที่ทางส่วนกลางผลิต รวมถึงประเมินผลเนื้อหา รูปแบบ และช่องทางการเผยแพร่สื่อกลับมายังส่วนกลาง เพื่อนำมาพัฒนาสื่อส่งเสริมทันตสุขภาพต่อไป

บทบาทส่วนกลาง

ผลิตสื่อ สิ่งพิมพ์ความรู้ด้านทันตสุขภาพ (offline และ online) ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการของประชาชน และเผยแพร่สื่อผ่านช่องทางต่างๆ

กิจกรรมดำเนินงานภายใต้โครงการที่เกี่ยวข้อง

1. จัดทำชุดคำถามประเมินความต้องการสื่อสารสาธารณะส่งเสริมทันตสุขภาพ ที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการของประชาชน
2. เก็บข้อมูลความต้องการสื่อสารสาธารณะส่งเสริมทันตสุขภาพจากกลุ่มเป้าหมาย และประชาชน

3. วิเคราะห์ผลการเก็บข้อมูลความต้องการสื่อสาระส่งเสริมทันตสุขภาพ และสรุปผล เพื่อนำไปผลิตสื่อ สิ่งพิมพ์ (offline และ online) ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการของประชาชน
4. เผยแพร่สื่อส่งเสริมทันตสุขภาพผ่านการดำเนินงานกลุ่มวัย และช่องทางสื่อสารต่างๆ
5. ประเมินผลการดำเนินโครงการผ่านช่องทางออนไลน์

ผู้ประสานงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.นันทมนัส แยมบุตร	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	nanmanas.y@anamai.mail.go.th
น.ส.วิชชุดา บัวชัย	นักวิชาการเผยแพร่ปฏิบัติการ	whichulada.b@anamai.mail.go.th
น.ส.อริศรา พัดดาสิงห์	นักวิชาการสาธารณสุข	aritsara.p@anamai.mail.go.th

แนวทางการดำเนินงานทันตสุขภาพวัยทำงานและผู้สูงอายุ

แนวทางการดำเนินงานทันตสุขภาพวัยทำงานและผู้สูงอายุ

การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ

เป้าประสงค์ (Goal)

1. ผู้สูงอายุทุกกลุ่ม (ทั้งกลุ่มติดสังคม ติดบ้าน ติดเตียง)ได้รับการดูแลสุขภาพช่องปาก ต่อเนื่อง มีคุณภาพ
2. มีระบบการดูแลตนเองโดยภาคประชาชน ชุมชน เชื่อมโยงกับระบบบริการ(ทั้งปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ตติยภูมิ) แบบครบวงจร ในประเด็นปัญหาสำคัญที่มีความชุกและความรุนแรงสูง
3. มีการพัฒนา/นำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้ เพื่อสนับสนุนการดูแลตนเอง และเพิ่มการเข้าถึงบริการตามจำเป็น

เป้าหมายผลผลิต (Output)

1. จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าถึงและได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากแบบผสมผสาน ใน 3 ประเด็นปัญหาสำคัญ
2. จำนวนเครือข่ายภาคประชาชน ชุมชน ที่มีกิจกรรม/นวัตกรรม เพื่อการดูแลช่องปากด้วยตนเอง

เป้าหมายผลลัพธ์(Outcome)

มีระบบการดูแลสุขภาพช่องปาก ที่มีการเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับครอบครัว เครือข่ายประชาชน กับระบบบริการ ร่วมกับการใช้นวัตกรรม ใน 3 ประเด็นปัญหาสำคัญที่มีความชุกและความรุนแรงสูง

สถานการณ์

ข้อมูลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพระดับประเทศ สำนักทันตสาธารณสุข ปี 2560 พบผู้สูงอายุ 60-74 ปี (เฉลี่ยอายุ 67 ปี) มีฟันแท้เพียงพอดต่อการบดเคี้ยว อย่างน้อย 20 ซี่ หรือ 4 คู่สบ ร้อยละ 56.1 แต่เมื่ออายุ 80-85 ปี พบผู้มีฟันแท้ 20 ซี่ เหลือเพียงร้อยละ 22.4 แสดงให้เห็นถึงความชุกความรุนแรงของโรคในช่องปาก ที่นำไปสู่การสูญเสียฟันจำนวนมาก ในช่วงวัยนี้ และปัญหาสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุไม่ได้มีเพียงฟันผุ/ฟันโยก/ฟันสึก/ถอนที่กระทบต่อการบดเคี้ยว แต่ยังมีปัญหาน้ำลายแห้ง กลืนลำบาก โรคในช่องปากที่มีผลต่อความรุนแรงของโรคเรื้อรังทางร่างกาย เช่น เบาหวาน มีผลต่อการอักเสบติดเชื้อที่ปอด/ในกระแสเลือด มะเร็งช่องปากที่กระทบคุณภาพชีวิต กระทบค่าใช้จ่าย แต่ โรคในช่องปากเป็นโรคที่ป้องกันได้ ถ้าผู้สูงอายุดูแลสุขภาพช่องปากตนเองได้ ตรวจพบเร็ว และเข้าถึงบริการคุณภาพ ที่จำเป็นได้ ในเวลาที่เหมาะสม

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ปี2562 คาดการณ์ว่า ผู้สูงอายุไทย ที่อายุถึง 60 ปี แล้ว จะมีชีวิตอยู่ต่อไปอีก 17.1 ปี ในชาย และ 22.8 ปี ในหญิง ดังนั้น ช่วงเวลาเฉลี่ย 20 ปี ที่“เป็น” ผู้สูงอายุ จำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพช่องปาก สำหรับผู้สูงอายุ ในแต่ละประเด็นปัญหาสำคัญ รองรับ โดยต้องเริ่มจากระบบการดูแลด้วยตนเองโดยภาคประชาชน ชุมชน เชื่อมต่อกับระบบบริการ โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ตติยภูมิ แบบครบวงจร และควรมีการพัฒนา/นำเทคโนโลยี นวัตกรรมมาใช้ในการดูแลช่องปากที่ช่วยเพิ่มศักยภาพการดูแลตนเอง และการเข้าถึงบริการคุณภาพมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม เพื่ออย่างน้อย ตัวผู้สูงอายุ/ครอบครัว สามารถดูแลตนเอง ให้คงสภาพการใช้งานของช่องปากไว้นานที่สุดโดยไม่มีอาการเจ็บปวดเฉียบพลัน ได้รับการตรวจคัดกรอง และการเข้าถึงบริการทั้งส่งเสริม ป้องกัน รักษาฟื้นฟูสภาพ ตามความจำเป็น

ข้อมูลจากระบบสถิติทางการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ สิ้นปี พ.ศ. 2561 มีประชากรไทยอายุ 60 ปีขึ้นไป 10,666,803 คน (ร้อยละ 16.46 ของประชากรทั้งหมด) เป็นกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง 238,300 คน (ข้อมูลจาก HDC ผู้สูงอายุที่ได้รับการคัดกรอง ร้อยละ 91 ของประชากรสูงอายุของประเทศ จาก 12 เขตสุขภาพ ยกเว้น กทม.) ที่เหลือเป็นกลุ่มติดสังคม ระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีความชัดเจนในขณะนี้ คือ ระบบ 3C ในกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ที่มี care manager ตรวจคัดกรอง ทำ care plan และมี care giver ช่วยครอบครัวดูแล มีการประสานส่งต่อดูแลระหว่างภาคประชาชนกับหน่วยบริการหลายพื้นที่ที่มีทันตบุคลากรร่วมวางแผนและดูแลเชิงรุกที่บ้านร่วมกับทีมหมอครอบครัว แต่ประเด็นและแนวทางการดูแลมีหลายรูปแบบแตกต่างกัน รวมทั้งยังมีข้อมูลเรื่อง oral care plan ปรากฏในระบบรายงานน้อย สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม มีกิจกรรมเพื่อการดูแลตนเองที่ชัดเจนผ่าน setting เดียวคือ ชมรมผู้สูงอายุ โดยประเด็น ที่สื่อสารส่วนใหญ่เป็นประเด็นการดูแลเพื่อ ลดการสูญเสียฟัน ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้าร่วมชมรม ไม่สามารถระบุได้ว่าได้รับข้อมูลหลักเพื่อการดูแลช่องปากตนเองหรือไม่ ในประเด็นใดบ้าง และการเข้ารับบริการ โดยเฉพาะบริการส่งเสริม ป้องกัน แม้ว่าในบางประเด็น เช่น ลดการสูญเสียฟัน จะมีมาตรการรองรับที่ชัดเจน(ทั้งการฝึกทักษะการแปรงฟัน ควบคุมคราบจุลินทรีย์ ทาฟลูออไรด์วาร์นิชกลุ่มเสี่ยงรากฟันผุ ขูดหินปูน /ขัดฟัน) ที่หน่วยบริการตั้งแต่ระดับปฐมภูมิสามารถให้บริการได้ แต่ผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการยังมีสัดส่วนน้อย ส่วนระบบการดูแลในประเด็นสำคัญอื่น ได้แก่ มะเร็งช่องปาก ส่วนใหญ่ยังเป็นการพัฒนาระบบการคัดกรอง กระบวนการป้องกัน/ปรับพฤติกรรมเสี่ยง ระบบการส่งต่อรักษา-การรับกลับ และระบบรายงาน ยังไม่ชัดเจน ประเด็นปัญหาภาวะน้ำลายแห้ง และการกลืน ที่จะพัฒนาระบบการดูแลในกลุ่มติดบ้าน ติดเตียงและกลุ่มโรคเรื้อรังทางร่างกายต่อไป

กรอบการดำเนินงานปีงบประมาณ 2563

มีการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ใน 3 ประเด็นปัญหาสำคัญ โดยจะพัฒนาระบบการดูแลโดยภาคประชาชน(self-care) เชื่อมต่อ กับระบบบริการ(Professional care) แต่ละระดับ ให้มีการดูแล ส่งต่อ รักษา และส่งกลับชุมชน ให้ดูแลเพื่อคงสภาพที่ดีต่อเนื่อง ให้ครบวงจร โดยจะใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมที่ช่วยเพิ่มการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูล/บริการ การประเมินติดตามที่ง่ายและสะดวก ขึ้นมาใช้ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีทางวิชาการ/นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศ ที่จะช่วยทำให้ผู้สูงอายุได้รับบริการที่มีคุณภาพ มาใช้ในระบบ

กรอบการดำเนินงานปีงบประมาณ 2563

		ประเด็นลดการสูญเสียฟัน	มะเร็งช่องปาก	ภาวะน้ำลายแห้ง เน้นติดบ้านติดเตียง/โรคเรื้อรัง
ระบบการดูแลโดยประชาชน self care โดยผู้สูงอายุ เครือข่ายประชาชน	ผ.ส.อ.ติดสังคม	ในชมรม – เน้นกิจกรรม/นวัตกรรม การสื่อสาร, การดูแลตนเองโดยชมรม ต่อเนื่อง ในประเด็นลดการสูญเสียฟัน การดูแล ลดปัจจัย/พฤติกรรมเสี่ยงต่อมะเร็ง หรือ น้ำลายแห้ง นอกชมรม - พัฒนาช่องทางการสื่อสารข้อมูล ผ่านระบบออนไลน์ ปชช.ทั่วไป - พัฒนาระบบการประเมิน/เฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยตนเอง เพื่อประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นในการรับบริการ (บูรณาการกับ cluster ผ่าน app. H4U)		
	ผ.ส.อ.ติดบ้านติดเตียง Care giver	- บูรณาการประเด็นช่องปาก ในหลักสูตรอบรม Care Manager (บูรณาการร่วมกับ cluster ผู้สูงอายุ) - พัฒนา/ผลักดัน การจัดทำ oral care plan และการรายงานข้อมูลในระบบ		
	อสม.	- พัฒนา อสม.ให้ประเมิน/ค้นหาสภาวะปัญหาช่องปาก ปัญหา น้ำลายแห้ง/การกลืน และอื่นๆ รวมทั้งความจำเป็นในการส่งต่อ เพื่อเชื่อมต่อกับระบบบริการ โดยบูรณาการร่วมกับ app.อสม. ของกรม สบส.) (เน้นกลุ่มติดบ้านติดเตียง กลุ่มโรคเรื้อรังเพื่อดูแลที่บ้าน)		

ระบบบริการ Professional care โดยทันตบุคลากร บุคลากรอื่น	Primary care = รพ.สต.	- พัฒนารูปแบบ/ระบบ การเข้าถึงบริการส่งเสริมป้องกัน เพื่อการเก็บรักษาฟัน ได้แก่ การฝึกทักษะการแปรงฟัน การควบคุมคราบจุลินทรีย์ ทาฟลูออไรด์วานิช กลุ่มเสี่ยงรากฟันผุ ขูดหินปูน/ขัดฟัน	- ตรวจคัดกรองรอยโรคเบื้องต้น - พัฒนามาตรการการรับพฤติกรรมเสี่ยง	- ตรวจคัดกรองกลุ่มโรคเรื้อรังตามแนวทางในคู่มือคลินิก NCDs plus - สนับสนุนข้อมูลเพื่อการดูแลสำหรับประชาชน
	Secondary care = รพท./รพช.	- พัฒนารูปแบบ/ระบบ การเข้าถึงบริการ เพื่อเก็บฟันแท้ - ใส่ฟันเทียมกรณีสูญเสียฟัน	- ตรวจคัดกรอง จัดการปัจจัยเสี่ยง รักษา แผล/รอยโรคก่อนมะเร็ง	- ตรวจรักษา ฟันผุ/รากฟันผุ ปริทันต์และอาการอื่นๆ - สนับสนุนดูแล รพ.สต.
	Tertiary care ศูนย์เชี่ยวชาญ / รพศ.	- ใส่รากเทียม - ใส่ฟันเทียมที่ยาก	- ส่งตรวจชิ้นเนื้อ / ผ่าตัด/รังสีรักษา	

ตัวชี้วัด ปีงบประมาณ 2563

1. จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าถึงและได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากแบบผสมผสาน ใน 3 ประเด็นปัญหาสำคัญ ได้แก่ การสูญเสียฟัน มะเร็งช่องปาก และภาวะน้ำลายแห้ง(ในกลุ่มติดบ้านติดเตียง กลุ่มโรคเรื้อรัง) จำนวน 400,000 คน
2. จำนวนเครือข่ายภาคประชาชน ชมรม ที่มีกิจกรรม/นวัตกรรม เพื่อการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง 7,000 ชมรม

มาตรการการดำเนินงาน ประกอบด้วย 3 โครงการ ได้แก่

1. โครงการพัฒนาระบบการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในชุมชน แบบไร้รอยต่อ
2. โครงการพัฒนาช่องทางการสื่อสารข้อมูลการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุออนไลน์
3. โครงการพัฒนากลไกการสนับสนุนระบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ

กิจกรรมดำเนินงานภายใต้โครงการที่เกี่ยวข้อง

1. โครงการพัฒนาระบบการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในชุมชน แบบไร้รอยต่อ

- 1.1 พัฒนากิจกรรม/นวัตกรรม และสนับสนุนการขยายเครือข่ายการดูแลช่องปากตนเอง โดยชมรม / โรงเรียนผู้สูงอายุ/เครือข่ายชุมชน (ศอ. ร่วมกับจังหวัด)
- 1.2 พัฒนาศักยภาพการทำงาน อสม.
 - 1) พัฒนาศักยภาพการทำงาน อสม.เชี่ยวชาญทันตสาธารณสุข ในการดูแลช่องปากทุกช่วงวัย
 - 2) พัฒนาศักยภาพ อสม. หมอครอบครัว ในการดูแลสุขภาพช่องปากกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง และ พัฒนาการบูรณาการร่วมกับทีมหมอครอบครัว/เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เป็นเครือข่าย
 - 3) พัฒนาระบบการเก็บข้อมูล. ระบบคลังข้อมูลความรู้ ผ่าน application Smart อสม. ร่วมกับ หน่วยงานเกี่ยวข้อง
- 1.3 พัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุแบบผสมผสาน ไร้รอยต่อ ของบุคลากร
 - 1) บูรณาการ การดูแลช่องปากผู้สูงอายุ ในระบบ Long Term Care ให้ชัดเจนขึ้น โดย
 - ปรับหลักสูตรอบรม Care Manager ให้มีประเด็นช่องปาก (ร่วมกับ สำนักอนามัยผู้สูงอายุ)
 - ผลักดันให้มีการจัดทำ oral care plan ในทุก individual care plan
 - 2) ถอดบทเรียนและสรุป การดำเนินงานทันตสุขภาพในผู้สูงอายุในพื้นที่ ของบุคลากรที่ได้รับการ พัฒนาศักยภาพตามหลักสูตรทันตกรรมผู้สูงอายุ

2. โครงการพัฒนาช่องทางการสื่อสารข้อมูลการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุออนไลน์

- 2.1 พัฒนาข้อมูลนำเข้า และกระบวนการสื่อสารข้อมูล ผ่านช่องทางออนไลน์
- 2.2 ชี้แจงแนวทางการดำเนินงานสำหรับพื้นที่
- 2.3 ติดตามข้อมูลรายงาน และประเมินผลการเข้าถึงสื่อของผู้สูงอายุ

3. โครงการพัฒนากลไกการสนับสนุนระบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ

- 3.1 พัฒนากลไก เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการที่จำเป็น ใน 3 ประเด็นสำคัญ
 - 1) พัฒนากลไก การเข้าถึงบริการเพื่อการเก็บรักษาฟัน
 - 2) พัฒนากลไก การตรวจคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก(เชื่อมต่อการพัฒนากลไกเพื่อการดูแลครบวงจร ในโครงการภายใต้วัยทำงาน)
 - 3) พัฒนากลไก การประเมิน/ค้นหาสภาวะปัญหาช่องปาก ปัญหาน้ำลายแห้ง/การกลืน ในกลุ่มติดบ้านติดเตียง กลุ่มโรคเรื้อรัง ร่วมกับการนำนวัตกรรมผลิตภัณฑ์มาใช้ในระบบ
 - 4) พัฒนากลไก การเชื่อมต่องานข้อมูลและรายงาน
- 3.2 พัฒนาระบบเฝ้าระวัง
 - 1) สนับสนุนพื้นที่ ให้จัดทำข้อมูล baseline สภาวะ/พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก , ข้อมูลเฝ้าระวัง (ตาม ท 02)
 - 2) พัฒนาระบบการประเมิน/เฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยตนเอง (บูรณาการกับ cluster ใน app. H4U)
- 3.3 รณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่เกียรติคุณ สนับสนุนต้นแบบสุขภาพช่องปากดีในผู้สูงอายุ

บทบาทส่วนกลาง บทบาทศูนย์อนามัยและจังหวัด

กิจกรรมสำคัญ	บทบาทส่วนกลาง	บทบาทศูนย์อนามัยและจังหวัด
1. โครงการพัฒนาระบบการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในชุมชน แบบไร้รอยต่อ		
1.1 <u>กลุ่มผู้สูงอายุ/เครือข่ายประชาชน</u> พัฒนากิจกรรม/นวัตกรรม และสนับสนุน การขยายเครือข่ายการดูแลช่องปากตนเอง โดยชมรม/รร./เครือข่ายชุมชน		ศอ. ร่วมกับจังหวัด ดำเนินการพัฒนา และขยายเครือข่ายกิจกรรมชมรม ตามเป้าหมาย (รายงานผ่านเว็บไซต์พื้นที่ฯ)
1.2 <u>กลุ่มอาสาสมัครประชาชน (อสม.)</u> 1) พัฒนาศักยภาพ อสม. เชี่ยวชาญ ทันตสาธารณสุข ในการดูแลทุกช่วงวัย	- แลกเปลี่ยนเรียนรู้/ถอดบทเรียน อสม. เชี่ยวชาญทันตฯ เพื่อพัฒนาบทบาท	- ติดตาม กำกับ สนับสนุน การทำงาน อสม. เชี่ยวชาญทันตสาธารณสุข
2) พัฒนาศักยภาพ อสม. หมอครอบครัว ในการดูแลสุขภาพช่องปากกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง	- ปรับปรุงคู่มือ สำหรับอสม. ในการตรวจ คัดกรองและดูแลสุขภาพช่องปาก เบื้องต้นสำหรับ ผสอ. ติดบ้าน ติดเตียง	- สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพอสม. เพื่อดูแลผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง - พัฒนาการบูรณาการร่วมกับทีมหมอ ครอบครัว/จนท. สาธารณสุขเครือข่าย
3) พัฒนาระบบการเก็บข้อมูล. ระบบคลัง ข้อมูลความรู้ ผ่าน application Smart อสม. ร่วมกับหน่วยงานเกี่ยวข้อง	- บูรณาการกับ กรม สบส. <u>พัฒนา</u> <u>app. อสม.</u> ให้ประเมินสถานะ/ปัญหา ช่องปาก <u>น้ำลายแห้ง/การกลืน</u> และ อื่นๆ รวมทั้งความจำเป็นในการส่งต่อ เพื่อเชื่อมต่อกับระบบบริการ - ประสานการออกข้อมูลรายงาน	- ชี้แจง สนับสนุน อสม. ในการใช้งาน app เพื่อประเมิน/ค้นหาปัญหา ช่องปาก
1.3 <u>กลุ่มบุคลากร</u> 1) บูรณาการ การดูแลช่องปากผู้สูงอายุ ใน ระบบ Long Term Care ให้ชัดเจนขึ้น	- ปรับหลักสูตรอบรม Care Manager ให้มีประเด็นช่องปาก - ผลักดันให้มีการจัดทำ oral care plan ในทุก individual care plan	- ติดตาม กำกับ สนับสนุน การทำงาน ทันตบุคลากรในระบบ LTC
2) พัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพช่องปาก ในผู้สูงอายุแบบผสมผสาน ของบุคลากร	- ถอดบทเรียน การดำเนินงานสุขภาพ ช่องปากผส.ในพื้นที่ ของบุคลากรที่ได้ รับการพัฒนาศักยภาพทันตกรรม ผส.	
2. โครงการพัฒนาช่องทางการสื่อสารข้อมูลการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุออนไลน์		
2.1 พัฒนาช่องทางการสื่อสารข้อมูลออนไลน์ สำหรับผู้สูงอายุที่อยู่นอกกิจกรรมชมรม	1. พัฒนาข้อมูลนำเข้า และกระบวนการ สื่อสารข้อมูล ผ่านช่องทางออนไลน์ 2. ชี้แจงแนวทางการดำเนินงานพื้นที่ 3. ติดตามข้อมูลรายงาน และ ประเมินผลการเข้าถึงสื่อ	- ติดตาม สนับสนุนการใช้เครื่องมือใน พื้นที่
3. โครงการพัฒนากลไกการสนับสนุนระบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ		
3.1 พัฒนากลไก เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการ ที่จำเป็น ใน 3 ประเด็นสำคัญ 1) การเข้าถึงบริการเพื่อการเก็บรักษาฟัน 2) การตรวจคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็ง และมะเร็งช่องปาก(เชื่อมต่อการ พัฒนาครบวงจร ในโครงการวัยทำงาน)	ประชุมคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง /พื้นที่ - เพื่อพัฒนากลไกการขยายการ ให้บริการ การติดตาม - เพื่อพัฒนาระบบเชื่อมต่อฐานข้อมูล รายงาน - เพื่อพัฒนากลไกการนำนวัตกรรมไปใช้	- พัฒนาศักยภาพบุคลากรและ เครือข่ายในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อ เพิ่มการเข้าถึงบริการที่จำเป็นใน หน่วยบริการแต่ละระดับ ในพื้นที่ - ร่วมพัฒนากลไกการนำนวัตกรรมไปใช้

กิจกรรมสำคัญ	บทบาทส่วนกลาง	บทบาทศูนย์อนามัยและจังหวัด
3) การประเมิน/ค้นหาปัญหา น้ำลายแห้ง/ การกลืน ในกลุ่มติดบ้านติดเตียง กลุ่ม โรคเรื้อรัง ร่วมกับการนำนวัตกรรม ผลิตภัณฑ์มาใช้ในระบบ 4) พัฒนากลไก การเชื่อมต่อระบบข้อมูล และรายงาน		
3.2 พัฒนาระบบเฝ้าระวัง	- พัฒนาระบบการประเมิน/เฝ้าระวัง พฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยตนเอง (บูรณาการกับcluster พัฒนาผ่าน app. H4U) - ติดตามข้อมูล รายงาน	- จัดทำข้อมูล baseline สภาวะ/ พฤติกรรมสุขภาพ, ข้อมูลเฝ้าระวัง . ในกลุ่มผู้สูงอายุ (ตามท 02) เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน การ กำกับ ประเมิน ในจว.และเขต - สื่อสาร สนับสนุน ประชาชน กลุ่มเป้าหมาย ในการใช้ app.H4U
3.3 รณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่เกียรติคุณ สนับสนุนต้นแบบ สุขภาพช่องปากดีในผู้สูงอายุ	จัดรณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ สนับสนุนสื่อ องค์ความรู้	- ประกวดผู้สูงอายุฟันดี 80 /90 ปี - รณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ในโอกาสเกี่ยวข้อง

ผู้ประสานงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	E-mail
ทพญ.วรางคณา เวชวิธี (ผู้ประสานหลัก โครงการ 3)	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ (หัวหน้ากลุ่มงาน)	095-6515569	warangkana.v@anamai.mail.go.th
ทพ.พลฤกษ์ โสภารัตน์ (ผู้ประสานหลัก โครงการ 1)	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	02-5904114	poolpruek.s@anamai.mail.go.th
ทพ.พงศธร จินตกานนท์ (ผู้ประสานหลัก โครงการ 2)	ทันตแพทย์ชำนาญการ	02-5904114	pongsathorn.j@anamai.mail.go.th
ทพญ.ปวีณา ฉัตรกุล ณ อยุธยา	ทันตแพทย์ชำนาญการ	02-5904113-4	praween.a@anamai.mail.go.th
ทพ.ปิยบุตร จารุเหติ	ทันตแพทย์ชำนาญการ	02-5904113-4	piyaboot.j@anamai.mail.go.th
ทพญ.วรรัตน์ ใจชื่น	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	02-5904113-4	wararat.j@anamai.mail.go.th
น.ส.มนัญญา เรือจิตร	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ	02-5904117	mananya.ru@anamai.mail.go.th
น.ส.เนริศา เอกปัสชา	นักวิชาการสาธารณสุข	02-5904117	narisa.e@anamai.mail.go.th

แนวทางการดำเนินงานพัฒนาระบบทันตสาธารณสุข

แนวทางการดำเนินงานพัฒนาระบบทันตสาธารณสุข

การดำเนินงานปีงบประมาณ 2563 ของกลุ่มพัฒนาระบบทันตสาธารณสุข

1. วิทยาลัยทันตสาธารณสุขออนไลน์
2. โครงการอบรมระยะสั้น 4 เดือน ทันตสาธารณสุข สำหรับทันตแพทย์ ปี 2563
3. งานสุขภาพช่องปากคนพิการและกลุ่มเฉพาะ
 - 3.1 โครงการพัฒนาสื่อส่งเสริมความรู้เพื่อสุขภาพเด็กปากแหว่งเพดานโหว่ (CL/ P) และคนพิการ 2563
 - 3.2 โครงการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปากแหว่งเพดานโหว่และเด็กพิเศษแบบองค์รวมไร้รอยต่อ
 - 3.3 โครงการพระราชดำริ “ราชทัณฑ์ ปันสุข ทำความ ดี ด้วยหัวใจ”

เว็บบอร์ดพัฒนาระบบทันตสาธารณสุข :

<http://dental2.anamai.moph.go.th/ewtadmin/ewt/dental/main.php?filename=pt>

1. วิทยาลัยทันตสาธารณสุขออนไลน์

วัตถุประสงค์	1. เพื่อยกระดับความสามารถในการผลิตและใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านสุขภาพช่องปาก 2. เพื่อเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากและนวัตกรรมกับบุคลากร หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องในด้านปฏิบัติการ วิชาการ และนโยบาย 3. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรม
กลุ่มเป้าหมาย	ทันตบุคลากรและนักวิชาการ
ประเภทบทความวิชาการ	บทความวิชาการ วิจัย และวิจัยประเมินผล สุขภาพช่องปาก ในมิติการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค การบริการ การฟื้นฟูสภาพ การบริหารจัดการเชิงคุณภาพและหรือประสิทธิภาพ วัสดุและผลิตภัณฑ์ การคุ้มครองผู้บริโภค การสื่อสาร และสารสนเทศ ด้วยแนวคิดทฤษฎีด้านระบาดวิทยา พฤติกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ นิติศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์	ส่งได้ตลอดทั้งปี โดยส่งไฟล์ต้นฉบับบทความ word และ pdf (ตามรูปแบบที่กำหนดในคำแนะนำผู้นิพนธ์) และไฟล์ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย (certificate of approval: COA) รวม 3 ไฟล์
ช่องทางการส่ง	ลงทะเบียนก่อนในระบบ ThaiJO2.0 ที่ https://www.tci-thaijo.org/index.php/ThDPHJo/user/register
วิธีการส่ง	download https://drive.google.com/file/d/1wvTPTNkGParqvd8YqZ6kibgb5AWfMvg8/view หรือ http://dental2.anamai.moph.go.th/ewt_dl_link.php?nid=2997&filename=_of_dental
คำแนะนำผู้นิพนธ์	download https://drive.google.com/file/d/1Xckgp8NNV5xu4HSCLdiNMbxF6TJ1kNKI/view
บรรณาธิการ	น.ส.เพ็ญแข ลาภยิ่ง โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 6894 4696 email: phenkhael@gmail.com
รองบรรณาธิการ	น.ส.วรมน อัครสุต โทรศัพท์ 0 2590 4213 email : voramon.a@anamai.mail.go.th

ผู้จัดการระบบ	น.ส.สรารัตน์ เรืองฤทธิ์ โทรศัพท์ 0 2590 4479, 09 0963 4522 email: sararat.n155@gmail.com
วิทยาสารออนไลน์	https://www.tci-thaijo.org/index.php/ThDPHJo/issue/archive

เข้าถึงง่ายด้วยคำค้น วิทยาลัยทันตสาธารณสุข thaijo ที่ google search

2. โครงการอบรมระยะสั้น 4 เดือน ทันตสาธารณสุข สำหรับทันตแพทย์ ปี 2563

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ทันตแพทย์ผู้เข้ารับการอบรม 1. มีประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกับนักวิชาการส่วนกลาง 2. เข้าใจแนวคิดหลักการสำคัญของศาสตร์สาขาต่างๆ 3. นำความรู้และทักษะจากการฝึกปฏิบัติไปปฏิบัติการตอบสนองต่อปัญหาในพื้นที่ภายใต้ทรัพยากรที่มีได้ 4. มีความมั่นใจในการนำเสนอ สื่อสาร และปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรสายงานอื่น ๆ
กลุ่มเป้าหมาย	ทันตแพทย์ที่มีประสบการณ์ทำงาน 3 ปีขึ้นไป และต้นสังกัดอนุมัติให้เข้าอบรม จำนวน 20 คน
หลักสูตร	ภาคทฤษฎี 5 กลุ่มวิชา จัดที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ภาคปฏิบัติ (ในพื้นที่ปฏิบัติงานของผู้เข้าอบรม) 9-13 มี.ค. 2563 โครงการและการวิจัยประเมินผล ค่าลงทะเบียน 4,000 บาท 20-24 เม.ย. 2563 จริยธรรมการวิจัยด้านสุขภาพช่องปากและการเขียนบทความวิชาการ ค่าลงทะเบียน 4,000 บาท 11-15 พ.ค. 2563 ทันตสาธารณสุขและการส่งเสริมสุขภาพ ค่าลงทะเบียน 4,000 บาท 15-19 มิ.ย. 2563 การบริหารงานทันตสาธารณสุข ค่าลงทะเบียน 4,000 บาท 13-15 ก.ค. 2563 ความคิดรวบยอดเชิงระบบ ค่าลงทะเบียน 2,500 บาท ผู้ต้องการประกาศนียบัตร “การอบรมระยะสั้น (4 เดือน)” ใช้ประกอบเลื่อนระดับชำนาญการพิเศษ ต้องลงทะเบียนทั้ง 5 กลุ่มวิชา ค่าลงทะเบียน 15,600 บาท
วิธีการสมัครและเงื่อนไข	- ส่งหนังสือสมัครเป็นทางการจากหน่วยงานต้นสังกัดพร้อมใบสมัคร ถึงอธิบดีกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข อำเภอเมืองนนทบุรี 11000 ภายใน 10 กุมภาพันธ์ 2563 โดยไม่โอนเงิน ค่าลงทะเบียน เมื่อมีผู้สมัครอย่างน้อย 15 คน ผู้จัดจึงจะแจ้งรายละเอียดการโอนเงิน - สมัครอบรมครบหลักสูตร 5 กลุ่มวิชา ให้โอนค่าลงทะเบียน ภายในวันที่ 2 มีนาคม 2563 - สมัครอบรมรายกลุ่มวิชา ให้โอนค่าลงทะเบียนก่อนเริ่มการอบรมอย่างน้อย 15 วันทำการ - หากมีผู้สมัครไม่ถึง 15 คน ผู้จัดขอสงวนสิทธิ์ในการงดจัดอบรม - สอบถามเพิ่มเติมที่ นางสาวฉัตรวรรณ รานวล 02 590 4213, 08 7969 2995
ผู้รับผิดชอบวิชาการการจัดอบรม	น.ส.เพ็ญแข ลาภยิ่ง โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 6894 4696 email: phenkhael@gmail.com น.ส.วรมน อัครสุต โทรศัพท์ 0 2590 4213 email: voramon.a@anamai.mail.go.th
ผู้ประสานงาน	น.ส.ฉัตรวรรณ รานวล โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 7969 2995 email : namkajeab2012@gmail.com

3. งานสุขภาพช่องปากคนพิการและกลุ่มเฉพาะ

3.1 โครงการพัฒนาสื่อส่งเสริมความรู้เพื่อสุขภาพเด็กปากแหว่งเพดานโหว่ (CL/ P) และคนพิการ 2563

วัตถุประสงค์	1. เพื่อพัฒนาสื่อส่งเสริมความรู้สุขภาพของบุคลากรสาธารณสุขและผู้ปกครองเพื่อการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก CL/ P และนักเรียนพิการทางสายตา 2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง
กลุ่มเป้าหมาย	1. นักเรียน/ครูโรงเรียนสอนคนตาบอด 2. บุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่ที่มีเด็ก CL/ P 3. ผู้ดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง
ผู้ร่วมดำเนินการ	• กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยและวัยเรียน (พด.) • กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพผู้สูงอายุและวัยทำงาน (พส.) • กองวิจัยอุตสาหกรรม (ฝ่ายวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมยาง) การยางแห่งประเทศไทย • (การขึ้นรูปตุ๊กตาและโมเดล และผลิตด้วยยางพารา)
ขั้นตอนดำเนินการ	สื่อเพื่อการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก 1. สำรวจและประสานงานหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชนที่เกี่ยวข้อง (ต.ค.62) 2. ประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ชุดข้อมูลสุขภาพช่องปากที่จำเป็นสำหรับเด็ก CL/ P และสื่อส่งเสริมสุขภาพเด็ก CL/ P และเด็กพิการทางสายตา (28 พ.ย.62) 3. จัดซื้อตุ๊กตาเพื่อตัดแปลงเป็นตุ๊กตาดูแลสุขภาพเด็ก CL/ P (ธ.ค.62) 4. จัดจ้างทำ artwork ต้นฉบับและจัดพิมพ์ นิทานเด็กพิการทางสายตา (มี.ค.63) 5. จัดจ้างทำ artwork ต้นฉบับและจัดทำเล่มเนื้อหาชุดข้อมูลที่จำเป็นสำหรับเด็ก CL/ P (เม.ย.63) 6. จัดจ้างผลิตโมเดลและตุ๊กตาการดูแลสุขภาพเด็ก CL/ P (พ.ค.63) 7. ทดลองใช้ ประเมินผล และเผยแพร่ (ก.ค.63) Rubber bite เพื่อการตรวจและแปรงฟันผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง 1. ประสานงาน สำรวจ vertical dimension ของผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง (ต.ค. 62-ม.ค.63) 2. ออกแบบ Rubber bite ขนาดต่างๆ (ก.พ.-มี.ค.63) 3. ทำต้นแบบส่งให้ฝ่ายวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมยางขึ้นรูป (มี.ค.-เม.ย.63) 4. จัดจ้างผลิต Rubber bite (พ.ค.-ก.ค.63) 5. ทดลองใช้ ประเมินผล และเผยแพร่ (ก.ค.-ก.ย.63)
ระยะเวลาดำเนินการ	ต.ค. 2562 ถึง ก.ย. 2563
งบประมาณ	สำนักทันตสาธารณสุข
ผู้รับผิดชอบ	น.ส.เพ็ญแข ลาภยั้ง โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 6894 4696 Email : phenkhael@gmail.com น.ส. ปฐมา เขาวนเมธา โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 6909 4914 Email : patamasingha@gmail.com น.ส.วรมณ อัครสุต โทรศัพท์ 0 2590 4213 Email : voramon.a@anamai.mail.go.th
ผู้ประสานงาน	นางสาวสรารัตน์ เรืองฤทธิ์ โทรศัพท์ 0 2590 4213, 09 0963 4522 Email : sararat.n155@gmail.com น.ส.ฉิรวรรณ รานวล โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 7969 2995 Email : namkajeab2012@gmail.com นางสาวสุภาภักดิ์ โพธิ์เสน โทร 0 2590 4213, 06 2146 6350 Email: suwapakpothisen985@gmail.com

3.2 โครงการพัฒนาระบบการดูแลเด็กปากแหว่งเพดานโหว่และเด็กพิเศษแบบองค์รวมไร้รอยต่อ

ประเด็นปัญหา	• ครอบครัวเด็กปากแหว่งเพดานโหว่ (CL/P) มีภาระในการพาเด็กไปรับบริการที่ รพ.ตติยภูมิ • หลังเย็บริมฝีปาก เด็กได้รับการรักษาความผิดปกติแต่กำเนิดไม่ต่อเนื่อง • เด็กเข้าไม่ถึงบริการส่งเสริมป้องกันตามสิทธิประโยชน์ในระดับปฐมภูมิ
วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์ทั่วไป: 1) เพิ่มบทบาทสถานพยาบาลปฐมภูมิในการดูแลเด็ก 2) เพิ่มการเข้าถึงบริการส่งเสริมป้องกันตามสิทธิประโยชน์ 3) เพิ่มการเข้าถึงการรักษาความผิดปกติแต่กำเนิดอย่างต่อเนื่อง 4) ส่งเสริมให้ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์เฉพาะ: 1) เพื่อพัฒนาสื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจในผู้ปกครองเกี่ยวกับภาวะ CL/P การให้นม/ ป้อนอาหาร และการทำความสะอาดช่องปากเด็ก 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับปฐมภูมิในการดูแลเด็ก CL/P และเด็กพิเศษแบบองค์รวม 3) เพื่อเพิ่มบทบาทสถานพยาบาลระดับปฐมภูมิในการเชื่อมโยงผู้ปกครองกับโรงพยาบาลตติยภูมิ
Operational framework <pre> graph TD subgraph Phase1 [ระยะที่ 1 (2561)] direction TB P1_1[คู่มือการดูแลเด็ก CL/P และเด็กพิเศษ แบบองค์รวม] P1_2[ต้นแบบนวัตกรรมดูแลสุขภาพช่องปากและแปรงฟันเด็กพิการทางสายตาดูแลสุขภาพช่องปากและแปรงฟัน] P1_3[ประชุมทบทวน ประเมิน ปรับปรุง และผลิต] P1_4[คู่มือการดูแลเด็ก CL/P แบบองค์รวม] P1_5[นวัตกรรมดูแลสุขภาพช่องปากและแปรงฟัน] end subgraph Phase2 [ระยะที่ 2 (2562)] direction TB P2_1[ออกแบบแบบจำลองภาวะ CL/P] P2_2[ออกแบบนวัตกรรมติดตามการดูแลสุขภาพช่องปาก] P2_3[ประชุมทบทวน ประเมิน ปรับปรุง และผลิต] P2_4[แบบจำลองภาวะ CL/P] P2_5[นวัตกรรมติดตามการดูแลสุขภาพช่องปาก] P2_6[ช่องทางการสื่อสาร] end subgraph Phase3 [ระยะที่ 3 (2563) การประเมินผล] direction TB P3_1[บุคลากร: การจัดบริการ, ทักษะ ความสามารถ, ความมั่นใจ, ปัญหาอุปสรรค] P3_2[เด็กพิเศษ/ผู้ปกครอง: การใช้บริการ, ความรอบรู้, สุขภาพ/คุณภาพชีวิต, ปัญหาอุปสรรค] end Phase1 --> Phase2 Phase2 --> Phase3 </pre>	
ขั้นตอนดำเนินการ (ย่อ)	1. ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับปฐมภูมิร่วมกับตติยภูมิ 60 คน 3 วัน มิ.ย. 63 2. จัดบริการ บันทึกผลในระบบปกติและในสมุดประจำตัวเด็ก และรายงาน ก.ค.-ก.ย. 63 3. ประชุมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ต้นทุนบริการ 25 คน 4 วัน ก.ค. 63 4. ประสานงาน นิเทศติดตาม ประเมินผล ม.ค.62-ก.ย.63 5. ประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียน 30 คน 2 วัน ส.ค. 63
งบประมาณ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
ผู้รับผิดชอบ	น.ส.เพ็ญแข ลาภยั้ง โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 6894 4696 email: phenkhael@gmail.com
กลุ่มเป้าหมาย/ร่วมดำเนินการ	1. จังหวัดชลบุรีและขอนแก่น (ศูนย์ cleft ระดับ 1) และ รพช./รพ.สต.ที่มีเด็ก CL/P อยู่ในอำเภอเดียวกัน 2. จังหวัดอื่น (ศูนย์ cleft ระดับ 2) และ รพช./รพ.สต.ที่มีเด็ก CL/P อยู่ในอำเภอเดียวกัน
ไลน์กลุ่ม ChildDisable	

3.3 โครงการพระราชดำริ “ราชทัณฑ์ ปันสุข ทำความ ดี ด้วยหัวใจ”

วัตถุประสงค์	1.เพื่อสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว 2.เพื่อให้ผู้ต้องขังอายุ 40 ปีขึ้นไปเข้าถึงบริการทันตกรรมที่จำเป็นตามชุดสิทธิประโยชน์ 3.เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังสูงอายุและก่อนวัยสูงอายุมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสม
กลุ่มเป้าหมาย	บุคลากร : ทันตบุคลากร พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักวิชาการสาธารณสุข ประชาชน : ผู้ต้องขังสูงอายุ ผู้ต้องขังก่อนวัยสูงอายุ และภาคีเครือข่าย
ขั้นตอน ดำเนินการ	1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง รูปแบบการจัดบริการส่งเสริมทันตสุขภาพผู้ต้องขังผู้สูงอายุและก่อนวัย สูงอายุ 1 วัน (พ.ย.-ธ.ค.62) 2. จัดประชุมคณะทำงานเพื่อพัฒนาคู่มือแนวทางการจัดบริการดูแลสุขภาพช่องปากในกลุ่มผู้ต้องขัง สำหรับ ทันตบุคลากร 1 วัน (พ.ย.62-มี.ค.63) 3. จัดประชุมคณะทำงานปรับปรุงหลักสูตรอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขเรือนจำ (อสรจ.) และ หลักสูตร อบรมครูฝึก อสรจ. 1 วัน (พ.ย.-ธ.ค.62) 4. จัดจ้างทำสื่อการเรียนรู้ “ฟันดี สุขภาพดี” สำหรับ อสรจ. (พ.ย.62-มี.ค.63) 5. จัดจ้างผลิตอุปกรณ์ต้นแบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้ต้องขัง (พ.ย.62-มี.ค.63) 6. จัดประชุมคณะทำงานพัฒนาความร่วมมือระหว่าง กรมอนามัย และ กรมราชทัณฑ์ เพื่อพัฒนาระบบ บริการส่งเสริมทันตสุขภาพในเรือนจำ 1 วัน (พ.ย.62-มี.ค.63) 7. จัดประชุมคณะทำงานขับเคลื่อน dental service plan สำหรับผู้ต้องขังในพื้นที่ 12 จังหวัดนำร่อง 1 วัน (พ.ย.-ธ.ค.62)
ระยะเวลา ดำเนินการ	ต.ค. 2562 ถึง ก.ย. 2563
งบประมาณ	งบประมาณสำนักทันตสาธารณสุข
ผู้รับผิดชอบ	นายณัฐพงศ์ กันทะวงศ์ โทรศัพท์ 0 2590 4213, 09 3605 0770 e-mail: kunthawong19@gmail.com
ผู้ประสานงาน	นางสาวสุวภักดิ์ โพธิเสน โทรศัพท์ 0 2590 4213, 06 2146 6350 e-mail: suwapakpothisen985@gmail.com

รายชื่อบุคลากรในกลุ่มพัฒนาระบบทันตสาธารณสุข

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทันตแพทย์หญิงเพ็ญแข ลาภยิ่ง	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ (หัวหน้ากลุ่ม)	phenkhael@gmail.com
ทันตแพทย์หญิงวรมน อัครสุด	ทันตแพทย์ชำนาญการ	voramon.a@anamai.mail.go.th
ทันตแพทย์หญิงปฐมา เชาวนเมธา	ทันตแพทย์ชำนาญการ	patamasingha@gmail.com
ทันตแพทย์ณัฐพงศ์ กันทะวงศ์	ทันตแพทย์ชำนาญการ	kunthawong19@gmail.com
นางสาวสรารัตน์ เรืองฤทธิ์	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ	sararat.n155@gmail.com
นางสาวถิรวรรณ รานวล	นักวิชาการสาธารณสุข	namkajeab2012@gmail.com
นางสาวสุวภักดิ์ โพธิเสน	นักวิชาการสาธารณสุข	suwapakpothisen985@gmail.com

เบอร์ติดต่อ 0 2590 4213

แนวทางการดำเนินงานสนับสนุนวิชาการและการวิจัย

แนวทางการดำเนินงานสนับสนุนวิชาการและการวิจัย

1. งานข้อมูลสารสนเทศทันตสาธารณสุข

เป้าประสงค์(Goal)

เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการข้อมูลสุขภาพช่องปากให้มีคุณภาพ

ตัวชี้วัด ปีงบประมาณ 2563

ร้อยละ 50 ของการบันทึกข้อมูลสุขภาพช่องปากมีคุณภาพ

สถานการณ์

ระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ มีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาสุขภาพที่สำคัญ ระบบข้อมูลด้านสุขภาพยังมีปัญหาความครบถ้วน ถูกต้องของข้อมูล ข้อมูลกระจายไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ขาดกลไกในการบริหารจัดการและพัฒนาเป็นต้น ปัญหาต่างๆดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ใช้ข้อมูล และ ผู้จัดทำข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย กระทรวงสาธารณสุข กองทุนด้านสุขภาพ กระทรวงอื่นๆ และสำนักงานสถิติ ปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขได้ปฏิรูประบบข้อมูลสุขภาพ เป็นการทำงานแบบบูรณาการในทุกระดับ ของการปฏิบัติงาน เกิดการแลกเปลี่ยนใช้ประโยชน์ข้อมูล และทรัพยากรร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและ เสถียรภาพบนมาตรฐานเดียวกัน อาทิชุดมาตรฐานข้อมูลระบบประวัติสุขภาพผู้ป่วยอิเล็กทรอนิกส์มาตรฐาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างระบบงานด้านสาธารณสุข มาตรฐานโครงสร้างแฟ้มข้อมูลสุขภาพ 43 แฟ้ม มาตรฐานคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (Health Data Center : HDC)

เป้าหมายผลผลิต (Output)

1. จำนวนทันตบุคลากรได้รับการถ่ายทอดแนวทางการบริหารจัดการระบบสารสนเทศทันตสาธารณสุข 150 คน
2. แนวทางการบริหารจัดการระบบสารสนเทศทันตสาธารณสุข

เป้าหมายผลลัพธ์(Outcome)

ระบบสารสนเทศทันตสาธารณสุข 1 ระบบ

มาตรการการดำเนินงาน

1. สื่อสารแนวทางการบริหารจัดการระบบสารสนเทศทันตสาธารณสุข
2. พัฒนาระบบข้อมูลสุขภาพช่องปากตามกลุ่มอายุ
3. สร้างและส่งเสริมให้พื้นที่นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของตนเอง
4. บูรณาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและระบบสนับสนุนที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ

กิจกรรมดำเนินการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน
2. ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาบุคลากรการจัดการระบบสารสนเทศทันตสาธารณสุข
3. ติดตามการดำเนินงานสารสนเทศทันตสาธารณสุข
4. จัดจ้างดูแลระบบสารสนเทศทันตสาธารณสุข
5. จัดจ้างเข้าพื้นที่จัดเก็บเว็บไซต์

ผู้รับผิดชอบ/ผู้ประสานงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	E-mail
นางสาวณัฐมนันท์ ศรีทอง	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ	0-2590-4275	dentdata@gmail.com
นายปางพุฒิพงษ์ เหมมณี	นักวิชาการสาธารณสุข	0-2590-4216	dentdata@gmail.com

2. งานเฝ้าระวังทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงตามกลุ่มอายุ

เป้าประสงค์(Goal)

เพิ่มการรายงานข้อมูลเฝ้าระวังทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงตามกลุ่มอายุ

ตัวชี้วัด ปีงบประมาณ 2563

ร้อยละ 30 จังหวัดส่งรายงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงตามกลุ่มอายุ

สถานการณ์

ปัญหาสุขภาพช่องปากเป็นโรคที่ทำให้เกิดภาระต่อค่าใช้จ่ายในการจัดบริการและภาระสำคัญต่อภาพรวมของระบบทันตสุขภาพ คือ โรคฟันผุ และการสูญเสียฟัน การจัดการปัญหาและวางแผนเพื่อการควบคุมโรคดังกล่าวควรจะต้องได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุม และไวต่อการเปลี่ยนแปลง การจัดการเพื่อให้เกิดระบบการเฝ้าระวังโรคตลอดจนปัจจัยสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมเป็นกลวิธีที่สำคัญในการได้ข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย ในฐานะหน่วยงานวิชาการในส่วนกลาง ได้พัฒนาการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงเพื่อประโยชน์ในการติดตามแนวโน้มและนำเสนอข้อมูลตลอดจนพัฒนาโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นระบบเฝ้าระวังในระดับประเทศที่ได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยระบบดังกล่าวแสดงให้เห็นภาพรวมและการกระจายของปัญหา ซึ่งหน่วยงานส่วนกลางจะเป็นผู้ส่งคืนข้อมูลให้กับพื้นที่เพื่อหาแนวทางในการควบคุมปัญหาต่อไป

เป้าหมายผลผลิต (Output)

รายงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงตามกลุ่มอายุ

เป้าหมายผลลัพธ์(Outcome)

ระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงตามกลุ่มอายุ 1 ระบบ

มาตรการการดำเนินงาน

1. สื่อสารคู่มือเฝ้าระวังทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงตามกลุ่มอายุ
2. พัฒนาระบบสุขภาพช่องปากและปัจจัยเสี่ยงสำคัญตามกลุ่มอายุ
3. สร้างและส่งเสริมให้พื้นที่นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของตนเอง
4. บูรณาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและระบบสนับสนุนที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ
5. มีกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่

กิจกรรมดำเนินการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน
2. ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำมาตรการงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงตามกลุ่มอายุ
3. ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาบุคลากรในการเฝ้าระวังทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงตามกลุ่มอายุ

ผู้ประสานงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	E-mail
นางสาวณัฐมนันท์ ศรีทอง	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ	0-2590-4275	dentdata@gmail.com
นายปางพุฒิพงษ์ เหมมณี	นักวิชาการสาธารณสุข	0-2590-4216	dentdata@gmail.com

กลุ่มสนับสนุนวิชาการและการวิจัย

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	รับผิดชอบ
นางสาวสุภาวดี พรหมมา	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ	02-5904477	หัวหน้ากลุ่ม
นางสาวสุพรรณิ สุคันธรานิล	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ	02-5904477	ห้องสมุด เว็บไซต์สำนัก
นางสาวณัฐมนันท์ ศรีทอง	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ	02-5904475	ข้อมูลสารสนเทศ เฝ้าระวังทันตสุขภาพ
นายปางพุฒิพงษ์ เหมมณี	นักวิชาการสาธารณสุข	02-5904216	ข้อมูลสารสนเทศ เฝ้าระวังทันตสุขภาพ
นางสาวกัญญา ฤทธิอิม	นักวิชาการสาธารณสุข	02-5904216	ห้องสมุด พัฒนางานวิจัย

ภาคผนวก

(ท.02)

แบบสรุปผลการสำรวจระดับจังหวัด..... ปีงบประมาณ 25.....
 รายงานโดย โทร.....
 E-mail..... สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด.....

ลำดับ	รายการ	ผลงาน	หมายเหตุ
1	จำนวนหญิงตั้งครรภ์ที่ทำการสำรวจ(ที่รับผิดชอบ)	 คน	
2	หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก	ร้อยละ	
3	หญิงตั้งครรภ์ที่ไม่มีเหงือกอักเสบ	ร้อยละ	
4	จำนวนเด็ก 0-2 ปีที่ทำการสำรวจ(ที่รับผิดชอบ)	 คน	
5	เด็ก 0-2 ปีที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก	ร้อยละ	
6	เด็ก 0-2 ปีได้รับทำความสะอาดช่องปากจากผู้ปกครอง	ร้อยละ	
7	จำนวนเด็กอายุ 3 ปีที่ทำการสำรวจ	 คน	
8	เด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุ	ร้อยละ	
9	จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ทำการสำรวจ	 แห่ง	
10	จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีกิจกรรมแปรงฟันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์หลังอาหารกลางวันทุกวัน	 แห่ง	
11	จำนวนศูนย์เด็กเล็กที่มีการจัดผลไม้เป็นอาหารว่างให้เด็ก 3-5 วัน/สัปดาห์	 แห่ง	
12	จำนวนเด็กอายุ 12 ปี (ป.6) ที่ทำการสำรวจ(ที่รับผิดชอบ)	 คน	
13	เด็กอายุ 12 ปี (ป.6) ไม่มีเหงือกเลือดออก	ร้อยละ	
14	เด็กอายุ 12 ปี (ป.6) ปราศจากโรคฟันผุ (caries free)	ร้อยละ	
15	เด็กอายุ 12 ปี (ป.6) ฟันดีไม่มีผุ (cavity free)	ร้อยละ	
16	เด็กอายุ 12 ปี (ป.6) มีฟันตกรักระ	ร้อยละ	
17	จำนวนครั้งเฉลี่ยต่อวันที่เด็กอายุ 12 ปีดื่มน้ำอัดลมที่โรงเรียนและที่บ้าน	ครั้ง/วัน	
18	เด็กอายุ 12 ปีที่ดื่มน้ำอัดลมมากกว่า 3 วันต่อสัปดาห์ที่โรงเรียนและที่บ้าน	ร้อยละ	
19	จำนวนครั้งเฉลี่ยต่อวันที่เด็กอายุ 12 ปีดื่มน้ำหวานที่โรงเรียนและที่บ้าน	ครั้ง/วัน	
20	เด็กอายุ 12 ปีที่ดื่มน้ำหวานมากกว่า 3 วันต่อสัปดาห์ที่โรงเรียนและที่บ้าน	ร้อยละ	
21	จำนวนครั้งเฉลี่ยต่อวันที่เด็กอายุ 12 ปีกินขนมกรุบกรอบ	ครั้ง/วัน	
22	เด็กอายุ 12 ปีที่กินขนมกรุบกรอบ	ร้อยละ	
23	จำนวนครั้งเฉลี่ยต่อวันที่เด็กกินขนม/เครื่องดื่ม/ลูกอม ระหว่างมือ ที่โรงเรียนและที่บ้าน	ครั้ง/วัน	
24	เด็กอายุ 12 ปีที่กินขนม/เครื่องดื่ม/ลูกอม ระหว่างมือ ที่โรงเรียนและที่บ้าน	ร้อยละ	
25	จำนวนเม็ดเฉลี่ยต่อวันที่เด็กกินลูกอม	 เม็ด/วัน	
26	เด็กอายุ 12 ปีที่เด็กกินลูกอม ที่โรงเรียนและที่บ้าน	ร้อยละ	
27	ค่าเฉลี่ย ฟันผุ ถอน อุด (DMFT) ของเด็กอายุ 12 ปี	 ซี่/คน	
28	เด็กอายุ 12 ปี แปรงฟันก่อนนอน	ร้อยละ	
29	เด็กอายุ 12 ปี แปรงฟันหลังอาหารกลางวันโรงเรียนทุกวัน	ร้อยละ	
30	จำนวนโรงเรียนที่ทำการสำรวจ(ที่รับผิดชอบ)	แห่ง	
31	จำนวนโรงเรียนที่มีกิจกรรมตรวจสุขภาพช่องปากโดยครูปีละ 2 ครั้ง	แห่ง	
32	จำนวนโรงเรียนที่มีกิจกรรมตรวจสุขภาพช่องปากโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข/ทันตบุคลากร ปีละ 2 ครั้ง	แห่ง	

ลำดับ	รายการ	ผลงาน	หมายเหตุ
33	จำนวนโรงเรียนที่มีกิจกรรมแปรงฟันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์หลังอาหารกลางวันทุกวัน ที่ ดำเนินการทุกชั้นปี	แห่ง	
34	จำนวนโรงเรียนที่ไม่มีการขายขนม/เครื่องดื่มเสี่ยงต่อฟันผุ 5 ชนิด (ไม่มีการขาย ลูกอม ทอฟฟี่ ขนมถุง กรูบกรอบ น้ำอัดลม นมเปรี้ยว และนมปรุงแต่งรส)	แห่ง	
35	จำนวนโรงเรียนที่ไม่มีการขายขนม/เครื่องดื่มเสี่ยงต่อฟันผุ 7 ชนิด (ไม่มีการขาย ลูกอม ทอฟฟี่ ขนมถุง กรูบกรอบ น้ำอัดลม นมเปรี้ยว นมปรุงแต่งรส น้ำหวาน ไอศกรีม)	แห่ง	
36	จำนวนโรงเรียนที่ไม่มีการขายขนม/เครื่องดื่มเสี่ยงต่อฟันผุ 8 ชนิด (ไม่มีการขาย ลูกอม ทอฟฟี่ ขนมถุง กรูบกรอบ น้ำอัดลม นมเปรี้ยว นมปรุงแต่งรส น้ำหวาน ไอศกรีม เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเกิน5%)	แห่ง	
37	จำนวนโรงเรียนที่ปลอดน้ำอัดลม	แห่ง	
38	จำนวนโรงเรียนที่มีจัดน้ำดื่มสะอาดให้กับนักเรียน	แห่ง	
39	จำนวนโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้ทันตสุขภาพตามหลักสูตร ทุกชั้นปี	แห่ง	
40	จำนวนโรงเรียนที่มีชั้นอนุบาลที่ทำการสำรวจ	แห่ง	
41	จำนวนโรงเรียนที่จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในชั้นอนุบาล	แห่ง	
42	จำนวนผู้สูงอายุ(60-79 ปี)ที่ทำการสำรวจ(ที่รับผิดชอบ)	 คน	
43	ผู้สูงอายุ(60-79 ปี)ที่มีคู่สบฟันหลังเป็นฟันแท้กับฟันแท้ 4 คู่ขึ้นไป	ร้อยละ	
44	ผู้สูงอายุ(60-79ปี)ที่มีคู่สบฟันหลังเป็นฟันแท้กับฟันแท้หรือฟันแท้กับฟันเทียมหรือฟันเทียมกับฟันเทียม 4 คู่ขึ้นไป	ร้อยละ	
45	ผู้สูงอายุ(60-79 ปี)มีฟันแท้ใช้งานได้ 20 ซี่ขึ้นไป	ร้อยละ	
46	ผู้สูงอายุ(60-79 ปี)มีฟันแท้ใช้งานได้ 20 ซี่ขึ้นไป หรือมีการสบฟันแท้/เทียม 4 คู่ขึ้นไป	ร้อยละ	
47	ผู้สูงอายุ(60-79 ปี)มีฟันแท้/เทียมใช้งานได้ 20 ซี่ขึ้นไป และมีการสบฟันแท้/เทียม 4 คู่ขึ้นไป	ร้อยละ	
48	ผู้สูงอายุ(60-79 ปี)ที่มีการแปรงฟันก่อนนอนทุกวันด้วยตนเองหรือโดยผู้ดูแล	ร้อยละ	
49	ผู้สูงอายุ(60-79 ปี)ที่มีการใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปาก	ร้อยละ	
50	จำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป (ที่รับผิดชอบ)	 คน	
51	ผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปมีฟันแท้ใช้งานได้ 20 ซี่ขึ้นไป	ร้อยละ	

ติดต่อสอบถาม นายปางพุฒิพงษ์ เหมมณี โทร 02-5904216 E-mail : dentdata@gmail.com

(เพิ่มเติม)

แบบรายงานผลระดับจังหวัด..... ปีงบประมาณ 25.....
 รายงานโดย โทร.....
 E-mail..... สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด.....

ลำดับ	รายการ	ผลงาน	หมายเหตุ
1	รายชื่อสถานที่ที่พบเด็กมีฟันผุ 1..... 2..... 3..... 4..... 5..... 6..... 7..... 8..... 9..... 10.....		
2	จำนวนเรือนจำ/ทัณฑสถานที่ให้บริการทันตกรรม - ตรวจช่องปาก - บริการทันตกรรม(ส่งเสริมป้องกันรักษาไม่รวมตรวจ) - อุดฟัน - ถอนฟัน - ขูดหินน้ำลาย	แห่งรายรายรายรายราย	

